

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

'היו ימים'... היינו צעירים וחזקים, מלאי חלומות ושאיפות של קדושה.
אבל כעת נדמה שהאש כבתה, והנה הגיעו ימי הזקנה.
זה יכול לקרות בגיל די צעיר...
עבודה בהתלהבות חיצונית עתידה להתפוגג ולהעלם.
לדמיונות השוא הרועשים אין קיום לאורך זמן.
אבל עבודה אמתית, רצינית ופנימית, תשאר ותמשיך לעשות רושם
למשך שנים ארוכות.
[מתוך מדור 'אהבת שלום']

ב"א תשפ"ד

24 **אכילת מצה כל שבעה**
אבן עזרא
מדרגות שונות של מצוה

26 **הסיפור החסידי**
פדיון שבויים ללא חורא
הרבי הריי"צ

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
הרפתקאות רפואיות
והכנה משפחתית לבר מצוה

29 **פאזל ד'תק"ס**
גאלת הדבור
רזי יספר לנו למה תינוק קטן בוכה
וצועק ומדוע יהודים אוהבים לדבר

04 **"ואציעה שאול - הנך"**
נקודה מעובדת
גלויות את ה' גם בתוך ההעלם

05 **גילוי ה' בכל**
'באתי לגני' אות יד
דווקא הירידה מטה מביאה
לגילוי אלקות

14 **דבר שלא בא לעולם**
שיעור ברמב"ם היומי
עיון חסידי בסוגיית דבר
שלא בא לעולם

21 **"בנערינו ובזקנינו"**
אהבת שלום
איך שומרים על אש הנעורים

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל ובכללם לקוראי עלון נפלאות. לפניכם גליון לשבת פרשת **בא - י' שבט**, מלא בכל טוב לכל המשפחה.
השבוע בגליון:

שני שיעורים בחלקה הראשון של החוברת: **שיעור באות יד במאמר "באתי לגני"** לכבוד י' שבט - **יומא דהילולא של הרבי הרי"צ** (בדמותו עוסק כמובן גם מדור הסיפור החסידי) **ויום קבלת הנשיאות של הרבי מליובאוויטש** - ושיעור **עיון חסידי** ברמב"ם היומי בסוגיית **"דבר שלא בא לעולם"**.

השיעור הראשון - **גילוי ה' בכל** - המלוקט משתי השבתות האחרונות, בהן לימד הרב את אות יד במאמרו של הרבי הרי"צ, **"באתי לגני"**, **יחד עם מאמרו של הרבי משנת תשד"מ** המבאר את זו. הוא עוסק בחידושה של **ההתבוננות באור אין סוף המתפשט "מטה מטה עד אין תכלית"** ומגלה את מציאות ה' **גם ודווקא במקומות הכי חשובים ונמוכים במציאות**. בשיעור **"דבר שלא בא לעולם"** - שיעור ברמב"ם היומי בחיק המשפחה - עסק הרב **בדיני קנין** בכלל, בטעמים לכך שהוא **לא חל על דבר שלא בא לעולם** ובמגמה המשיחית של העיסוק בקנין. זו דוגמה יפהפיה נוספת - כפי שהורגלנו ברוך ה' ברצף שיעורי הרמב"ם - של חיבור נגלה ופנימיות שנותן משמעות קיומית ללימוד. אז אם אתם רוצים לעשות **שופינג חסידי** - אל תחמיצו את השיעור הזה...

ואי אפשר בלי להזכיר את מדור **אהבת שלום**, שמוגע בנקודה הכואבת של המזדקנים שבינינו, ונותן **עצה טובה** - גם למי שאינו צדיק - **כיצד ילדותנו לא תבייש את זקנותנו**.

סדר הלימוד לשבוע פרשת בשלח הבעל"ט: נ"ך יומי - מלכים ב' פרקים יד-כג; משנה - נדרים פרק ט.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם
שלחו הודעה לאלעזר במספר 052-5065243

נקודה

מעובדת מתוך שיעור

ואציעה שאול – הנך!

שאת עד כמה עולמנו רחוק ממנו, שקוע בשקה, בחושך ובהעלם. ובכל זאת, עלינו להפגיש את שני הטיפוסים הללו, בעולם החיצוני וגם בתוכנו פנימה, ולהביא לשלום ביניהם:

חווית נוכחות ה' בכל מקום ובכל דבר, לא משנה עד כמה הוא נחות ורחוק, כולה אור – אך דווקא לכן היא פוגשת רק את הממד הגלוי של האלקות, את האור של ה', אך לא אותו עצמו. על כך נאמר "אם אסק שמים – שם אתה". ככל שעולים מעלה מעלה, להתבונן בנוכחות ה' ולעלות לשמים (תוך הסקת מסקנות שמיימיות), ה' עצמו נותר "שם", כשכל האורות רק מכוונים להכיר במקור האור הנעלם אי-שם. לעומת זאת, בעובדה שבעולם טמון כח אלוקי נעלם לחלוטין, עד שהוא נראה כקיים בפני עצמו, משתקפת עצמות ה', מציאות ה' כשהוא בינו לבין עצמו, ללא כל זיקה גלויה לעולמות. על כך נאמר "אם אציע שאול – הנך". כשיורדים מטה-מטה (תוך הצעת שאלות וחווית אי-ודאות) פוגשים ישירות את ה' עצמו, "הנך" בעצמך לנגד עיני. דווקא מתוך החוויה של הבדידות הקיומית, ההרגשה שאין אף אחד ושום דבר שאפשר להתחבר איתו, ניתן לפגוש את "יחידו של עולם" עצמו. במובן הזה, הירידה, גם לתהומות של חטא וכפירה, של מודעות-עצמית שדוחקת את רגלי השכינה, גם היא מביאה בסופה לעליה – לתשובה אל ה' עצמו ולדרישה לגלות אותו גם מטה-מטה. את העוצמה הטמונה באנשי-ההעלם, דרי השאול, יכולים להאיר עבורם רק אנשי-הגילוי, עולי השמים – ואזי מה שנעלם למעלה-מעלה ביותר יופיע דווקא למטה-מטה ביותר ויאיר לכולנו באור חדש.

יש מי שמסתובב בעולם ורואה אלקות בכל דבר. כל נצנוץ אור, כל פריחת פרח, כל תנועה, כל גילוי חיים ובוודאי כל תובנה, רגש אמתי או ביטוי של כמיהה רוחנית – הכל מנכיח את מציאות ה', המהווה ומחיה את הכל. גם כשהוא רואה משהו שלילי ועצוב, ראיית החיות האלוקית שבתוכו תנחם אותו ותחזיר לפניו את החיוך. לדידו, העולם כל-כך מביע אלקות שכל מי שרק רוצה יכול לראותה – אין דבר פשוט מזה. לעומתו, יש מי שמסתובב בעולם ואיננו רואה את טביעות האצבע של הבורא – עבורו העולם אינו אלא החומר הנראה לעינים, כשמבחינתו כל תופעות החיים הן חוקי-טבע יבשים, מופעי-אנרגיה השקולה, מבחינה מדעית, לחומר הדומם עצמו. הוא אפילו לא מגדיר את עצמו ככופר, משום שלא עולה על שיש בורא לעולם – "עולם כמנהגו נוהג", ללא רמז למשהו מעבר למציאות הגלויה, שיש בה משהו חשון, קר ומנוכר. בפשטות, מפגש של שני הטיפוסים הללו יביא ל'פיצוץ'. הראשון ינוד לאטימותו של השני וירחם על החושך בו הוא חי. השני, במקרה השכיח, יהפוך לכופר מוצהה, המתאמץ להפריך את מבטו הנאיבי של הראשון, ובמקרה הטוב ישתכנע בשכלו שיש אלקים, אך יחוש ביתר

שיעור

באתי לגני אות יד

גילוי ה' בכל

קיצור מהלך השיעור

מאז קבלת הנשיאות של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש, במוצאי י' שבט תשי"א (שנה בדיוק לאחר הסתלקות הרבי הקודם, חמיו, כ"ק אדמו"ר הריי"צ), נוהגים ללמוד ב"י שבט את מאמר "**באתי לגני**", תוך דגש מיוחד על אחד מעשרים פרקי המאמר. כהכנה ליום ההילולא השנה, שחל בשבת, לימד הרב בשתי השבתות הקודמות את הפרק המקורי השייך לשנה זו עם מאמר נוסף של הרבי העוסק באותו פרק. **פרק א** עוסק בחידוש העיקרי של האות – ההתבוננות באור אין סוף הנמשך "מטה מטה עד אין תכלית", **נוכחות ה' בה המחיה את הכל** וניתן לחוש בה גם **במקומות הנמוכים** ביותר במציאות. **פרק ב** מסביר כיצד דווקא **הירידה מטה-מטה**, שנראית קשה ושלילית, מביאה **לגילוי אלקות** שהוא תכלית כוונת הבריאה – גילוי שבא מצד **עבודתנו שלנו**. ולא רק כמתנה-מלמעלה. **פרק ג** הוא התבוננות בחידוש של הרבי במאמר, המחבר יחד את שלישיית המושגים **אור-חיית-כח** עם המושג **שם**, כשתכליתו התבוננות קיומית ב'עבודה' על הדרך לחבר את **תחושת ההעלם** שיש בעולם עם **התגלות האלקות** שיש בו.

הוא גם היארציית של סבתו, הרבנית רבקה, ולכן

בהמשך השיעור). בפשטות המובנים של הסתלקות והילולא הם הפוכים: הסתלקות היא עליה מלמטה למעלה – גם אם מובנה הפנימי הוא "אתסלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין", כמובן במאמר (וראה עוד לקמן בפנים), הרי שזו הארה בדרך של הסתלקות ורוממות – והילולא (חתונה) היא זמן של המשכה מלמעלה למטה של השפעות ונשמות וכו'. אם כן, יש בהגדרה הזו סדר של "רצוא ושוב" (יחזקאל א, יד), "עליה צורך ירידה" שמאפיינת את המהלך הכללי שמבואר במאמר (בכלל בהמשך "באתי לגני" וביאוריו ובפרט במאמר זה עצמו).

א. "ואתה מחיה את כלם" לימוד "באתי לגני" פעם רביעית

את מאמר "באתי לגני" – הפותח המשך של ארבעה מאמרים – הכין כ"ק אדמו"ר הריי"צ ללימוד ב"י שבט תש"י, שהתברר למפרע שהוא "יום ההסתלקות וההילולא"^א שלו עצמו (י' שבט

נרשם (מהזכרון) ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. שבתות שמות ז'ארא תשפ"ד – כפ"ח.

א לשון הרבי בד"ה "באתי לגני" תשד"מ (שנלמד

המחזור הראשון

(תשי"א-תש"ל)
 היה "אז ראה",
 המחזור השני
 (תשל"א-תש"נ)
 היה "ויספרה",
 המחזור השלישי
 (תשנ"א-תש"ע)
 הוא "הכינה"
 - הכנה ללמד
 את הדברים -
 והמחזור הרביעי
 (תשע"א-תש"צ,
 בע"ה) הוא "וגם
 חקרה", הלימוד
 הכי חוקר ומעמיק

שמעניקים לחילים הפשוטים כדי לנצח במלחמה מסביר הרבי הרי"צ את הסוד של "אור אין סוף למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית"^ה. למרות שבביטוי קודם ה"למעלה מעלה", הוא מתחיל להסביר דווקא את ה"למטה מטה" - זהו נושא האות שלומדים השנה. עם כל העילוי שיש באור העולה למעלה עד אין קץ, התכלית היא האור היורד למטה עד אין תכלית. התוכן העיקרי של האות הוא שה' מחיה כל דבר במציאות - גם את הדברים הכי נמוכים, גם את הקליפות, גם את המחבלים... אסור לחשוב שיש משהו נחות מכדי שה' יחיה אותו. החיות שרואים בכל דבר - היא ה', היא נוכחות גלויה של אלקות. אפשר לחשוב שבקדושה יש חיות ובקליפה אין חיות. איפה רואים שיש גם בקליפה הרבה חיות? אפשר לפתוח רדיו, או טלוויזיה, ושם רואים שיש הרבה חיות בקליפות. צריך להכיר בכך שכל החיות הזו היא גילוי אלקות.^ה

ההתבוננות הזו, כפי שחוזר כמה פעמים באות, היא גם שוה לכל נפש. ההתבוננות באור אין סוף שעולה למעלה מעלה עד אין קץ דורשת השכלות עמוקות, אבל ראית החיות שיש בכל דבר במציאות והבנה שה' הוא המחיה את הכל מתאימות גם לאדם הפשוט ביותר. כפי שהסברנו לא פעם^ו, גם לאחרונה^ה, כדי שהתבוננות תפעל היא צריכה להיות מוחשית, ואין מוחשי יותר מלראות את גדלות ה' דרך התבוננות במציאות אותה ה' מחיה. התבוננות כזו מתאימה ליהודי הפשוט ביותר ובעצם מתאימה לכל אדם, גם אם אינו יהודי, כך שהיא שייכת גם למהפכה הרביעית.^ו

הוכן עבורו מאמר מיוחד).
 ב'המשך' יש 20 פרקים, ומאז י' שבט תשי"א - בו החל הרבי את נשיאותו בגלוי - הוא הנהיג בכל שנה לחזור על המאמר וללמוד במיוחד פרק אחד, כך שכל עשרים שנה מסתיים מחזור של לימוד. אנחנו נמצאים כעת במחזור הלימוד הרביעי, לומדים פעם רביעית את אות יד (בגימטריא **דוד, חב"ד**), ואפשר לתת סימן לפי מאמר חז"ל^ז שלפני שהקב"ה נותן את התורה לעם ישראל הוא חוזר עליה ארבע פעמים בינו לבין עצמו - ואם אפילו הקב"ה כך, ק"ו שאדם שמלמד תורה צריך לעשות זאת^ח - לפי הפסוק "אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה [ורק אז] ויאמר לאדם"^ז.

לפי הסימן הזה, המחזור הראשון (תשי"א-תש"ל) היה "אז ראה", המחזור השני (תשל"א-תש"נ) היה "ויספרה", המחזור השלישי (תשנ"א-תש"ע) הוא "הכינה" - הכנה ללמד את הדברים - והמחזור הרביעי (תשע"א-תש"צ, בע"ה) הוא "וגם חקרה", הלימוד הכי חוקר ומעמיק.

אסור לחשוב שיש

משהו נחות מכדי
 שה' יחיה אותו

למטה עד אין תכלית

נושא עיקרי ב'המשך' הוא "בזבוז האוצרות" לצורך נצחון המלחמה. כדי להסביר מהו האוצר

ב בראשית רבה כד, ה (כדעת רבי אחא שם).

ג וראה תנחומא יתרו טו, ועוד.

ד איוב כח, כד"כח.

ה ע"פ תקו"ז תקון נד (צב, א). הובא והתבאר באריכות בהמשך תרס"ו ד"ה "וילך הוי" ובכ"מ בדא"ח.

ו וראה כתר שם טוב (קה"ת) אות קטו ולוח "היום יום" כ"ד טבת - נלמדו בשיעור דנן - על ההשפעה בהכרה זו על ההתמודדות עם הרע ועל תיקונו.

ז וראה גם שיעור "התבוננות היום" משבת שופטים (נדפס בגליון כי תצא) תשפ"ב.

ח ראה שיעור שבת מקץ (נדפס בגליון ויגש) השתא.

ט רבינו שיעורים החל מהתועבות כ"ד טבת תשע"ה.

בעליה למעלה,

לשמים, ה' נשאר
בגדר מקיף,
ממרחק, שם
אתה, אבל
"ואציעה שאול",
כשיורדים עד
לשאול תחתית,
"הנך" ממש,
בגילוי ישיר של
עצמות ה'

ש"אם אסק שמים" היינו
כאשר יש לי מסקנות שמימיות,
התבוננות מעמיקה שה' הוא
למעלה-מעלה, ה' נשאר "שם",
אבל "ואציעה שאול", כשאני
מציג שאלות ונמצא בחוסר-
ודאות, "הנך" ממש. כל זה מחזק
את העיקר כאן, שהוא ירידת
האור.

בכל זאת, כשמתבוננים
ברמזים כאן רואים באופן מופלא
שיש משהו עיקרי מאד דווקא
במלה "אסק"¹: המלה העיקרית
של הירידה (הניגוד ל"אסק"), "ואציעה"², עולה

עקר בתחלה - יש בכך מעלה אך אין זו התכלית, כפי
שגם אצל ה' בחינת "יחיד" אינה התכלית, אלא ההמשכה
ב"אחד", "קדמון" אור הקו (וכו'). ב"ואציעה שאול הנך" יש
מפגש של שני בודדים בעצם, על דרך זיווג ישראל והשבת
שלשניהם אין בן זוג (בראשית רבה יא, ח). ב"ואציעה שאול
הנך" כביכול האדם אומר לה' - 'אני רואה שגם אתה נמצא
בשאול תחתית (יחד אתי, שהרי 'עמו אנכי בצרה' ו'גלו
לאדם שכינה עמהם'), שנינו באותו ברוך... אך אם כן,
מתי כבר יבוא משיח?!', אכן, "ואציעה שאול הנך" - "סוף
ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין" (הלכות
תשובה פ"ז ה"ה), "מיד" בזמן כמו "הנך" במקום, ודוק.

יד לפי קבלה, "אסק" היינו סוד שם קסא, שם אהיה
(השייך לבינה) במילוי הגבוה ביותר (סוד בינה עילאה),
מילוי יודין (אלף ה' יוד ה'), עליו נאמר "משה זכה לבינה"
(ראה ר"ה כא, ב; זהר ח"ב קטו, א, ובניצוצי זהר). בכלל,
השם משה (שניתן על ידי בת פרעה, אך דווקא הוא, ולא
השמות שנתנו לו הוריו, 'נתפס' והוא שמו הנצחית בתורת-
משה) הוא סוד קסא קפד (ראה ע"ח של"ב פ"ו, ובכ"מ) -
השם של פנימיות הבינה, שהוא העיקר אצל משה, ואחורי
שם עב של החכמה, שהוא הכח של משה לקיים את
שליחות "פקד פקדתי" (שמות ג, טז) - ובו מתחלק השם
משה, העולה יה פעמים לכה (23), לד"פ חיה (קסא) וח"פ
חיה (קפד). ורמז נוסף לכה ששם קסא הוא עיקר שרש
נשמת משה: "אסק" במספר קדמי עולה 851 (חיה פעמים
יחידה) - "זה הדבר אשר צוה הוי" (במדבר ל, ג), הנבואה
המיוחדת למשה רבינו (ספרי ורש"י שם). "ואציעה"
במספר קדמי עולה 912 (אין יותר מ"אסק" במ"ק, ע"ה
עולה בראשית) וביחד הם משלימים ל'42 ברבוע, אמת
פ"א (סוד משה אמת [למעלה מעלה עד אין קץ] ותורתו
אמת [למטה מטה עד אין תכלית], וד"ל).

יח "ואציעה" עולה יעקב, ד"פ חוי, ועם "אסק", ד"פ חיה,
כנ"ל, עולה 343, ד"פ מט (ז ברבוע), ז פעמים ז פעמים ז (ז
במעוקב), סוד "שבעתים כאור שבעת הימים" (ישעיה ל,
כו ובפירש"י שם).

"אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך"

הפסוק הראשון המובא כאן
להוכחת הענין הוא "ואתה מחיה
את כלם", פסוק מספר נחמיה
שגם אומרים כל יום בתפלה³.
על הפסוק הזה דורשים "אל
תקרי 'מחיה' אלא 'מהוה'⁴ -
צריך להוות כל מציאות, יש
מאין, ואחד גם להחיות אותה.
פסוק נוסף שמובא כאן הוא "אם
אסק שמים שם אתה ואציעה
שאול הנך"⁵, פסוק מפרק קלט

בתהלים, שלפי האבן עזרא - שאנחנו לומדים
השנה - הוא הפרק הכי חשוב בעבודת ה'⁶.

"אם אסק שמים שם אתה" מתייחס
ל"אור אין סוף למעלה מעלה עד אין קץ"
ו"ואציעה שאול הנך" לירידתו "למטה מטה
עד אין תכלית", שהוא נושא הפרק. אנחנו
מסבירים⁷ שבעליה למעלה, לשמים, ה' נשאר
בגדר מקיף, ממרחק, "שם אתה", אבל "ואציעה
שאול", כשיורדים עד לשאול תחתית, "הנך"
ממש, בגילוי ישיר של עצמות ה'⁸. דרשנו גם

י נחמיה ט, ו. ורמז: שבט - החדש בו לומדים את
המאמר - עם ה'מלבוש' (חילופיו באתב"ש"אכב"י"אלב"ם)
עולה "ואתה מחיה את כלם".

יא בפסוקי דזמרה, תפלת עולם היצירה, שעל כן הדברים
גלויים לכל (כדלקמן), בסוד "יוצר אור" (ישעיה מה, ז).

יב תניא שער היחוד והאמונה פ"ב. ע"פ פרדס רמונים
ש"ו פ"ח (ובכ"מ בשל"ה) בשם רד"ל.

יג תהלים קלט, ח.
יד פירוש האבן עזרא על תהלים קלט, א.

טו לב לדעת מאמר "פרק בעבודת ה'" הערה כט
(ובכ"מ). וראה עד"ז לקוטי הלכות ו"ד הלכות פדיון בכור
ה"ג אות ח.

טז ראה לב לדעת שם ש"הנך" היינו האותיות שאין להן זוג
ביחידות: עשרות-מאות באלפא-ביתא דאטב"ח (וממילא
"הנך" עולה 555, יה פעמים יחידה, שאין לה זוג). ה' הוא
בודד, במדרגת "יחיד" שלפני הצמצום, והוא מתגלה למי
שנמצא בבדידות קיומית, כאברהם אבינו שהוא מהעבר
האחד וכל העולם מהעבר השני (בראשית רבה מב, ח
וראה נפש בריאה פ"א). כאשר יורדים לשאול, מטה מטה
עד אין תכלית, מרגישים את הבדידות הקיומית ומאבדים
כל זיקה לזוגיות פורה בעולם (שעל כן היה אברהם אבינו

והיום נלמד את המאמר מתשד"מ (ממחזור הלימוד השני, שהרבי אומר במאמר שיש בו כח של "כפלים לתושיה"^{כא}, וכעת אנחנו כבר בכפלי-כפלים לתושיה). כדרכו במאמרי "באתי לגני", הרבי מקדים בקיצור את המהלך מתחלת ההמשך:

על הפסוק "באתי לגני אחתי כלה"^{כב} אומר המדרש "לגני, לגנוני, למקום שהיה עיקרי בתחלה"^{כג} – בתחלת הבריאה "עיקר שכינה בתחתונים היתה"^{כד} אך חטא אדם הראשון גרם להסתלקות השכינה. יסודו של החטא הוא גאווה, הרגשת האני, ומכיון ש"כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם"^{כה} החטא מסלק את השכינה (חטא הוא לשון חסרון^{כז}, כאשר הרגשת האני גורמת לחסרון במודעות האלקית הטהורה, וממילא אם אני כאן ה' חסר, כביכול). אחרי חטא אדם הראשון באו עוד ששה חטאים של הדורות הבאים – כאשר כל חטא הוא ביטוי אחר של גאווה, ההולכת וגוברת מדור לדור (כפי שרואים גם היום...) – שסלקו את השכינה עד לרקייע השביעי וממילא הפילו מטה-מטה את מציאות העולם.

התהליך של שבעת החטאים בעצם מבטא

כא יוביא, ו (וראה שמות רבה מ, א שהיינו הכח המיוחד של הלוחות השניים, הלוחות שאחרי עבודת התשובה דווקא, כמתאים למבואר לקמן). תושיה היינו הכח להתייש את הגוף והנפש הבהמית (ראה סנהדרין כו, ב; תו"א סז, ב) – כח לעבודות האתכפא והאתהפכא המבוארות במאמר. כב שה"ש ה, א. ורמז: "באתי לגני אחתי כלה" ר"ת אותיות **כלאב**, בנו השני, הצדיק והחכם, של דוד המלך, בכורה של אביגיל (הנביאה בין נשות דוד – ראה מגילה יד, א). **כלאב** בגימטריא גן – סוד "באתי לגני". כלאב הוא אחד מהאיבעה שמותו בעטיו של נחש (ב"ב יז, א): **בנימין עמרם ישי** (עד כאן בגימטריא **ארץ ישראל**, מקום השראת השכינה בעולם) **כלאב**, העולים 858, ה"פ גן עדן (היינו גן עדן ברצוא ושוב), ה"גני".

כג שה"ש רבה ה, א. ראה גם במדבר רבה יג, ב ופסיקתא דרב כהנא א, א.

כד עפ"י לשון הפסיקתא שם (ויל"ש במדבר תשיא). "עיקר שכינה בתחתונים היתה" ר"ת אותיות **שבעה** – רמז לשבעת החטאים, שבעת הרקיעים ושבעת הצדיקים שבהמשך.

כה סוטה ה, א.

כו ראה מלכים א, א, כא.

במילוי 483, שלש פעמים "אסק"^ט. "ואתה מחיה את כלם" עולה שש פעמים (כנגד ששת צירופי) "אסק" (היינו פעמיים "ואציעה" במילוי) וכל הפסוק "אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך" עולה פעמיים "ואתה מחיה את כלם" (היינו שהוא ממוצע כל חלק בפסוק, החלק של ה"מעלה מעלה" והחלק של ה"מטה מטה"), יב פעמים "אסק"!

צריך להגיע מטה-מטה, ודווקא "ואציעה שאול הנך", אך הכח לכך הוא דווקא מה"אסק", שהוא על דרך "אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין"^כ – גילוי בדרך הסתלקות, כפי שמבואר באריכות במאמר. זהו הגילוי עד מטה-מטה, "בכולהו עלמין", של האור שהוא למעלה-

מעלה, האוצר העליון, אור אין סוף הסובב כל עלמין ועוד למעלה ממנו (המאיר "בכולהו עלמין" בשהו, בלי התחלקות ומדידה לפי ערך המקבלים), גילוי הנפעל על ידי העבודה של אתכפא ואתהפכא שלנו כאן למטה, כמבואר במאמר (וכדלקמן בארוכה).

ב. ירידה צורך עליה סילוק השכינה והמשכתה

על אות יד בהמשך המקורי אמר הרבי מאמרים ארוכים בשנים תשכ"ד ותשד"מ,

יט אסק במילוי עולה 417, אדם-דוד-מישיח (ספר הליקוטים האזינו; ספר הגלגולים פ"א. ועוד), המשלים את 483 – כאשר הכל נכלל במטה, בסוד "אסתלק", גילוי למטה בדרך רוממות, כדלקמן בפנים – ל'900, ל ברבוע (סוד הלב היהודי, כונוע).

כ ע"פ זהר ח"ב קכה, ב.

יסודו של החטא הוא גאווה, הרגשת האני, ומכיון ש"כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם" החטא מסלק את השכינה

אברהם אבינו הופך את הכיוון (החץ, ה'וקטור') של התנועה ומתחיל להוריד את השכינה למטה

תורה ומצוות מלמטה, עבודת התשובה וגם כלי גשמי להשראת השכינה (משכן).

היתרון בעבודת התחתונים הוא מעלת בעלי התשובה על הצדיקים^ל, העבודה של "אתהפכא חשוכא לנהורא"^ל, "כיתרון האור מן החשך"^ל,

והפיכת השקר של העולם, "עלמא דשקרא", בו השקר ורוח השטות מסתירים על האמת, לקרש^ל מקרשי המשכן, "עצי שטים עמדים"^ל, סוד השטות דקדושה, עבודה במסירות נפש וקבלת עול, שאינה על פי טעם ודעת (מסירות נפש שייכת לכתר וקבלת עול מלכות שמים למלכות, ו"כתר עליון איהו כתר מלכות"^ל).

התשובה אפשרית דווקא אחרי החטאים, ואם כן החטאים הם "ירידה צורך עליה" – ירידה שנעשתה באופן של "נורא עלילה על בני אדם"^ל. הירידה היא נסיון אשר תכליתו היא דעת של התחתונים, בסוד "כי מנסה הוי' אלהיכם אתכם [כדי לזכות] לדעת וגו'^ל, שתאפשר עבודה מודעת שלהם כדי להשרות את השכינה (רכישת הדעת מתחילה בעצם מהחטא הראשון, אכילה מעץ הדעת, הירידה ל"ואציעה שאול [והגילוי

לד ברכות לד, ב.

לה ע"פ זהר ח"א ד, א.

לו קהלת ב, יג.

לז לאותיות הללו ארבעה צירופים בעלי משמעות – שקר (בגבורה), קרש (בתפארת, "עץ החיים"), שרק (בהוד, סוד "אשרקה להם ואקבצם" – קשר השורוק והקובץ, ניקודי היסוד וההוד, הנהגים באותו אופן) וקשר (ביסוד, כח החיבור וההתקשרות), וד"ל.

לח שמות כו, טו.

לט הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

מ תהלים סו, ה, וראה תנחומא וישב ד (ובד"ה "באתי לגני" תשל"א). כידוע, סופי התיבות "נורא עלילה על בני אדם" הם אותיות אלהים (המלה הקודמת בפסוק) – הירידה שייכת לשם אלהים, שתוכנו גילוי אלקות אך רמוז בו כח ההטבעה של הטבע (כמבואר במאמר), אך התכלית של כל ה"נורא עלילה" היא גילוי של "מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים" (בראשית כח, יז).

מא דברים יג, ד. ראה דרך מצותין ד"ה "אחרי ה"א תלכו" (קפה, ב).

את טבעו של עולם – על אף גילוי האלקות שבתחלה, "עיקר שכינה בתחתונים", גם כשישנם נסים גדולים ככל שחולף הזמן הם נשכחים, טובעים ונעלמים בתוך טבע העולם. על הרקע הזה ישנו חידוש גדול בכך שבא אברהם אבינו והופך את הכיוון

(החץ, ה'וקטור') של התנועה ומתחיל להוריד את השכינה למטה – "יהי אור"^ל זה אברהם"^ל, אברהם (ש"התחיל להאיר"^ל) חוזר אל האור של היום הראשון לבריאה. מאברהם יש תהליך של שבעה דורות של החזרת השכינה לארץ, עד למשה רבינו שמוריד את השכינה חזרה לארץ.

העיקר עבודת התחתונים

מודגש שמשה הוריד את השכינה בעשיית המשכן – "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"^ל. אמנם כבר במתן תורה בטלה הגזרה ש"עליונים לא ירדו למטה"^ל והתקיים "וירד הוי' על הר סיני"^ל, אבל השראת השכינה למטה בקביעות היא דווקא במשכן. אחרי מתן תורה היה חטא העגל, עליו עשו ישראל תשובה – ש"מתקבעת" במעשה המשכן – ודווקא אז שורה השכינה בתחתונים כתכלית הבריאה. בבריאת העולם, ואפילו במתן תורה, השראת עיקר שכינה בתחתונים היא מצד גילוי מלמעלה והתכלית היא השראת השכינה דווקא מצד עבודת המטה – העבודה של "אחתי כלה", עם ישראל (סוד "אך טוב לישראל"^ל). לשם כך נדרשים קיום

כז בראשית א, ג.

כח בראשית רבה ב, ג.

כט שמות רבה טו, כ.

ל שמות כה, ח. השם "מקדש" עדיין מבטא את הקדושה וההבדלה – תנועת ה"רצוא" וההסתלקות, "למעלה מעלה עד אין קץ" – והשם "משכן" ("ושכנתי") את ה"שוב", ההתפשטות "למטה מטה עד אין תכלית", מתאים למהלך הכללי כאן.

לא ע"פ שמות רבה יב, ג.

לב שמות ט, כ.

לג תהלים עג, א.

במושגי המדע

היום, כח הוא
האנרגיה
שבמציאות,
שאינשטיין הסביר
שהיא שקולה
בדיוק כמו החמר
(ואפשר להחליף
ביניהם)

עצמם, יש שינוי (וכפי שמביא הרבי מאדמו"ר האמצעי ומהרבי הרש"ב במאמר בתשד"מ, "כח הוא נבדל ממקורו ולכן הוא בבחינת העלם"). במושגי המדע היום, כח הוא האנרגיה שבמציאות, שאינשטיין הסביר שהיא שקולה בדיוק כמו החמר (ואפשר להחליף ביניהם) – חלק מהמציאות הגשמית, עד לרמת הדומם.

אם מדייקים בלשון הרבי הקודם, ניתן להבין שבחיות עצמה, כממוצע בין האור והכח, יש שתי בחינות – החיות השייכת לאור, חיות הדבוקה במקורה (והיא אור פנימי, ביחס לאור שהוא מקיף, כנ"ל), וחיות השייכת לכח (בהיות שהאור הפנימי מתלבש לגמרי בכלי), ושהיא "חיות שבבחינת כח". "בא לומר" שהחיות שבבחינת כח היא המעבר בתוך הטבע בין החמר הדומם, כולל האנרגיה שבו, לסוד החיים שמופיע בטבע – מעבר שהמדענים 'שוברים את הראש' בנסיון להסביר אותו.

על כך שה' מחיה את כל המציאות, עד למקומות השפלים ביותר, בלי להשתנות נדרש הפסוק "אין קדוש כהו"מ" – כל שאר הקדושים הם קדושים בהיותם נבדלים מהמציאות, אך אם הם יתלבשו בהם יתפסו בתוכה ויתערבו וקדושתם תתבטל, אך ה' הקדוש "איהו תפיס בכולהו עלמין ולית מאן דתפיס ביה"מ, הוא מלובש בתוך המציאות אך בלי להתפס ולהתערב בה (כדוגמת אור שמאיר דרך זכוכית צבעונית^מ, שעל אף החילוק במראה שרואים האור עצמו אינו משתנה). דווקא לכן קדושת האלקות איננה פוחתת והיא יכולה לרדת "למטה מטה עד אין תכלית".

דווקא שם:] הנך". על ידי עבודת התחתונים, בהתמודדות עם השקר והחשך^{מב} והפיכתם, יש גילוי אלקות "בבחינת רוממות" – "כד אתכפיא ואתהפכא סטרא אחרא אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין". ה"רוממות" הזו מתחילה מהגילוי של אברהם אבינו, שנקרא בתחלה אברם, אברם (ומשפחתו היא "משפחת רם"^{מג}), ותכליתה אצל המשיח, "הנה ישכיל עבדי ירום וגו'"מ. **רוממות** בגימטריא פעמים **רצון** – ישנו רצון גלוי של ה' בקיום התורה והמצוות (רצון דאריך) אך יש רצון נעלם ועליון יותר בחטא ובתשובה שבעקבותיו (רצון דעתיק ואף דרדל"א).

ג. העלם וגילוי מחיה בלי להשתנות

בהמשך אות יד מוסבר שעל אף שה' מחיה את כולם, כולל הדברים התחתונים והשפלים ביותר, הם לא פועלים בו שינוי (בניגוד לנשמה המתפעלת ממקרי הגוף). הרבי הרי"צ משתמש בשלישית המושגים אור-חיות-כח, המוזכרת בשער היחוד והאמונה בספר התניא^מ, ומסביר שהאור האלקי נותר יחסית מקיף והוא בוודאי בלתי-משתנה; גם החיות האלקית, על אף שהיא אור פנימי שמתלבש בתוך הנבראים, איננה משתנה; רק בבחינת ה"כח", ששייך כבר לכלים

מו' שמואל"א ב, ב. וראה זהר ח"ג מד, א. מז' ראה זהר ח"ג רכה, א.

מח' הדוגמאות במאמר הן "זכוכית אדומה ירוקה ולבנה", הצבעים המכוונים כנגד גבורה-תפארת-חסד (כדברי הרבי בהערות על המאמר). הסדר הוא שמאל-אמצע-ימין (היו). הצירוף המוליד את ספירת הגבורה, כך שהכל כאן נכלל בצבע האדום – סתם צבע בחז"ל (ראה **מבחר שיעורי התבוננות** חכ"ז עמ' 23 דוק בירושלמי פ"ה ה"ב).

מב' **שקר-חשך** עולה 928 – **תורה חדשה** (ושאר הרמזים בזה, ראה גם התוועדות י"ט כסלו והתוועדות זאת חנוכה תש"פ) – הפיכת השקר והחשך היא מקור התורה החדשה של משיח, שתורה של עולם הזה (המתגלה מלמעלה למטה) היא הבל בפניה (קהלת רבה יא, ז). מג' ראה איוב לב, ב וברש"י (ע"פ ירושלמי סוטה פ"ה ה"ו). מד' ישעיה נב, יג. מה' פרק יב בהגהה (ראה גם לקו"ב לשער היחוד פ"ג).

יסוד חשוב

בחינוך, ששבח
האדם כשקוראים
לו ומתארים אותו
בשם המורה
על מעלה, פועל
לגלות בו תכונות
טובות

מציין בדבריו בפירושו¹): אור כנגד החכמה (שהיא "ברק המבריק על השכל"²), שרש ה"חיהי" (האורות³); חיות כנגד הבינה (אמא), "אם כל חי"⁴, כאשר שתי מדרגות החיות שהוזכרה לעיל, בהיותה ממוצע, היינו מה שאמא מיוחדת עם אבא כ"תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"⁵ ומה שהיא יורדת להיות "אם

הבנים"⁶ ביחס למדות-כחות); כח כנגד ה"ז שבשם (הכח המתלבש בבריאה בששת ימי בראשית ומורכב מו"ק של מדות-הנהגות המשתנים בהתאם להנהגת המציאות, "מדה כנגד מדה"); שם כנגד המלכות, כנ"ל.

כפי שמסביר הרבי, אור וחיות הם גילוי אלקות ואילו כח ושם הם אלקות שנמצאת בהעלם בתוך העולם. כלומר, במבנה כאן דווקא "הנסתרת להוי' אלהינו" (יה) הן גילוי בעוד "והנגלת לנו ולבנינו"⁷ (ויה) הן העלם. קוצו של י' במבנה הזה הוא העצם, ממנו מאירות כל המדרגות שתחתיו, והוא שרש ההעלם והגילוי כאחד. העצם הנעלם משתקף דווקא במדרגה התחתונה ביותר, השם, לכן יש מושג "שם העצם" וקריאה בשם של אדם – גם כשהוא נמצא בעלפון עמוק – גורמת לעצם כולו לפנות⁸ (והרבי מזכיר גם יסוד חשוב בחינוך, ששבח האדם כשקוראים לו ומתארים

נו. אך ראה בסיום המאמר שהתכלית היא שהיה השם שלם, לא רק יה אלא שם הוי' מלא, ובנדון דגן היינו רמז ברור לאמור בפנים שכתת הגילוי הוא רק במדרגות יה והתכלית היא שגם במדרגות של ההעלם כעת, ויה, יהיה גילוי, ודוק.

נד תניא, אגה"ק טו.

נח ע"פ הקדמת תקו"ד ג, ב. ראה ע"ח שמ"ב פ"ה (ולקו"ת שה"ש לט, ג; סה"מ תש"ח עמ' 161); תניא אגה"ק כ.

נט בראשית ג, כ.

ס ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג, א.

סא תהלים קיג, ט.

סב דברים כט, כח.

סג כפי שנתבאר בנוגע לענינו של הבעש"ט שבא לעורר את עם ישראל מעלפונו. ראה אור ישראל ח"א בסיפור "אני ישנה ולבי ער" וש"נ.

אור-חיות-כח-שם

החידוש הגדול במאמר של הרבי בהתייחסות לכך היא שהוא מוסיף מושג רביעי למערכת המוכרת של אור-חיות-כח – שם, דהיינו האותיות בשם של כל דבר שהן המהוות ומחיות אותו, כפי שמבואר באדיכות (גם) בשער היחוד והאמונה בתניא⁹.

הרבי אומר שכמו הכח, גם השם הוא העלם, כפי שניכר מכך שיש שמות זהים לאנשים שונים לגמרי, ואי אפשר להכיר את מהות האיש מתוך השם, וגם מכך שהמלאכים לא יכלו לדעת את שם הנבראים והדבר הוא כח מיוחד התלוי בחכמת אדם הראשון שלמעלה מהמלאכים¹⁰ (אפשר היה לחשוב ששם שייך לגילוי, כפי שכתוב ש"רבי מאיר הוה דייק בשמא"¹¹), הוא הכיר את מהות האדם לפי שמו, אבל גם יכולת זו היא ביטוי לחכמה המיוחדת של רבי מאיר, "שלא עמדו חבריו על סוף דעתו"¹², כמפורש שגם בענין זה מה שהיה גילוי לו היה נעלם עבור חבריו).

הוספת מושג רביעי לשלישית מושגים היא על דרך הוספת דוד המלך כרגל רביעית למרכבה של שלשת האבות¹³ או הוספת יסוד העפר כיסוד רביעי הנוסף על היסודות אויר-מים-אש שבספר יצירה¹⁴. גם כאן, השם שנוסף הוא כנגד המלכות – סוד "שם כבוד מלכותו"¹⁵ – והוא משלים מבנה של יי-הויה (שכמובן, הרבי לא

מט פ"א ואילך.

ג יל"ש בראשית רמז כג. אדם הראשון קרא שמות לפני חטא עץ הדעת, היינו שהוא היה חכם מופלא אך עדיין ללא דעת, כילד פלא שניחן בכשרונות שכליים נפלאים אך עדיין אין לו דעת.

נא יומא פג, ב.

נב עירובין יג, ב.

נג ראה זהר ח"א כ, ב; ח"ב קז, א; ח"ג רי, ב. ובריבי מקומות.

נד ראה פרדס רמונים ש"ט פ"ג.

נה יומא פ"ג מ"ח (ועוד). פסחים נו, א.

קשה אפילו לומר
 שהוא כופר – הוא
 מסתכל בעולם
 ולא עולה בדעתו
 שיש אלקים, ולכן
 הוא גם לא כופר
 בו או מכחיש את
 מציאותו

גילוי והעלם

אותו בשם המורה על מעלה, פועל לגלות בו תכונות טובות¹⁰). אכן, כפי שמסביר הרבי במאמר, את מעלת השם הנעלמת יכול לגלות רק האור הגלוי¹¹ – לכן חשוב לחבר את כל המדרגות יחד.

אחד, נקרא לו רבי לוי יצחק מברדיטשוב, שבכל מקום בעולם שהוא מסתכל בו הוא רואה שהכל אלקות. כך ב'דודלה' המפורסם של רבי לוי יצחק הוא שר – 'מעלה דו, מטה דו, צפון דו, דרום דו וכו', כשטוב זה אתה (דו) וגם כשלא טוב זה אתה ואם זה אתה ממילא הכל טוב. לעומתו, יש מי שלא רואה אלקות בכלל – הכל אצלו חשך ונפרדות. קשה אפילו לומר שהוא כופר – הוא מסתכל בעולם ולא עולה בדעתו שיש אלקים, ולכן הוא גם לא כופר בו או מכחיש את מציאותו. אם יגידו לו שיש אלקים הוא יטען שזה לא נכון ויהפוך לכופר (או, בקדושה, הוא ירגיש חזק מאד שיש העלם והסתתר אלקות), אבל הכל מתחיל מכך שבמבט פשוט שלו על המציאות האלקות נעלמת.

התכלית היא לחבר את שני המבטים, כך שהגילוי יגלה גם את העצמה והסוד שבתוך ההעלם – שבתוכו מסתתר גילוי העצם – וכך יהפוך את החשך עצמו לאור ויתקיים "אור חדש על ציון תאיר"¹² (כפי שמסביר רבי הלל מפאריטש¹³, שזהו אור ש'חדש להיות אור', וקודם היה הוא בעצמו בגדר העלם שבתוך העצם). דוגמה לחיבור שני המבטים יש בפרק לב בתניא, שמלמד להסתכל על חבר שבגלוי נדמה שהנשמה שלו נעלמת, שהוא רחוק מאלקות, ויחד עם הרגשת ההעלם והריחוק להכיר בגלוי גם בנפש האלקית שבו, לראות את הטוב שבו. החיבור של שני המבטים מאפשר לרחם ולקרב באופן כזה שיהפוך בסופו של דבר גם את החשך של הזולת לאור וטוב עמוקים עוד יותר מהאור הגלוי שבו.

באופן הזה גם בדומם ממש, שבו האלקות נסתרת בתכלית, מתעורר לחשוף גילוי אלקות ו"הארץ לעלם עמדת"¹⁴ מתמלאת רצון ורצה לקראת הגאולה, כפי שמסיים הרבי:

סח ברכת "יוצר אור" (נוסח אשכנז וספרד).

סט נתבאר במאמר ד"ה "הרכבת אנוש לראשנו", ובסיום ביאורו להקדמת דרך חיים.

ע קהלת א, ד.

עיקר הביאור של הרבי במאמר הזה נוגע ליחס בין גילוי והעלם: מחד, האור והחיות האלקיים גלויים בעולם, עד שביכולת כל אדם – אם רק ירצה בכך (כידוע הווארט החסידי 'אל תאמר איני יכול אלא איני רוצה'¹⁵) – לראות כיצד "ואתה מחיה את כלם", והתבוננות פשוטה ושוה לכל נפש מגלה שה' נוכח בכל וכל התהוות וחיות הן גילוי שלו. מאידך, הכחות והשמות האלקיים נעלמים בעולם, עד שהעולם נראה נפרד והטבע מטביע את האלקות. העלם וגילוי שייכים לסוד החשמל, שיש בו חשׁהעלם ומל־גילוי. בעולם שלנו נתפס שיש זמנים של העלם וזמנים של גילוי, "עתים חשות עתים ממלולות"¹⁶, אבל בשרש החשמל הוא אור אחד – העלם וגילוי בו זמנית – וכך מסביר הרבי שקיים היום בעולם, גילוי מצד האור והחיות והעלם מצד הכח והשם.

אפשר להמחיש זאת בשתי דמויות: יש

סד וראה גם שכינה ביניהם פ"ב עמ' קי וברית הנישואין עמ' לד בדבור שבבחינת תפארת (וראה גם יין משמח ח"ב שער שביעי בתורה "אמון בכח בן הזוג").

סה לתופעה כזו דוגמאות רבות בחסידות: לאשה יש מעלה על האיש, אך דווקא בכח האיש לגלות אותה (ד"ה "לכה דודי" תרפ"ט); לישראל יש מעלה על התורה, המתגלה דווקא על ידי התורה (סה"מ תש"ד עמ' 129-133); תשובה היא כח נעלה מהתורה, אך דווקא התורה מגלה את מעלת התשובה (ראה המשך תער"ב ח"ג עמ' א'תח; סה"מ תשל"א עמ' 510).

סו ראה פרי צדיק נשא יג הוספה א לסה"ש תרצ"ות"ש ובכ"ד.

סז חגיגה יג, ב.

לעשות רצון קונו, דפירוש שרצתה לעשות הוא לא רק מלשון רצון אלא גם מלשון ריצה, דהגם שארץ היא מלכות שבבחינת העלם והסתר ולכן צריכים להעבודה דקבלת עול, מכל מקום הוא רץ לעשות רצון קונו, שרצים [מען לויפט] לקראת הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בנערינו ובזקנינו ג' בבנינו ובבנותינו, במהרה בימינו ממש.

אמנם, מכיון שהחיות האלקית שבבחינת שם [שבשמות הנבראים] הוא בהעלם לכן צריך גם להחיות דבחינת אור שהוא בגילוי, ועל ידי זה מתגלה גם השם, דאז ישנם ב' המעלות שגם העצם [שבהשם] הוא בא בגילוי. וזה פועל שיהיה השם שלם [כמו שאני נכתב כך אני נקרא] והכסא שלם, ביחד עם שלימות העם שלימות התורה ושלימות ארץ ישראל, שנקראת בשם ארץ לפי שרצתה

הַלּוּמֵד עַל חֵן לַעֲשׂוֹת | צִידָה לְדֶרֶךְ

- ◆ ב"מעלה מעלה אין קץ" יש מעלה אבל התכלית היא "מטה מטה עד אין תכלית".
- ◆ ה' מחיה את הכל — אסור לחשוב שיש משהו נחות מכדי שה' יחיה אותו.
- ◆ התקשורת ממחישה שיש הרבה חיות בקליפות — אך כל החיות באה מה'.
- ◆ התבוננות בנוכחות חיות ה' בכל הבריאה שוה לכל נפש (כולל אינם יהודים).
- ◆ "אם אסק שמים [מעלה מעלה עד אין קץ] — שם אתה [עדיין מקיף רחוק] ואציעה שואל [מטה מטה עד אין תכלית] — הנך [בגילוי עצמותך ממש]".
- ◆ "אם אסק שמים [מסקנות שמימיות] — שם אתה, ואציעה שואל [בהצעת שאלות] — הנך".
- ◆ בתוך הבדידות הקיומית פוגשים את ה' ה"יחיד" ומתחברים עמו.
- ◆ "אסק" היינו גילוי בדרך רוממות — "אסתלק יקרא דקוב"ה" — גילוי ה"מעלה מעלה" בתוך ה"מטה מטה".
- ◆ כל חטא הוא ביטוי של גאווה ולכן הוא מסלק את השכינה.
- ◆ אברהם אבינו הפך את כיוון הטבע — מהתדרדרות לעליה.
- ◆ תכלית החטא היא התשובה — "ירידה צורך עליה".
- ◆ לפני חטא עץ הדעת לא היתה לתחתונים דעת בעבודתם.
- ◆ **רוממות** עולה פעמיים **רצון** — רצון גלוי בתורה ומצוות ורצון נעלם בחטא ובתשובה.
- ◆ אור וחיות מחיים את המציאות בלי להתערב בה או להתפס בה.
- ◆ הכח (אנרגיה) נעשה חלק מהמציאות ומתפעל ממנה.
- ◆ אור חיות (י) גלויים וכח שם (ו) נעלמים.
- ◆ יסוד גדול בחינוך: שבחים מגלים אצל המחונך תכונות טובות מההעלם.
- ◆ ב"שם" יש מעלה עצמית שרק האור מגלה אותה.
- ◆ יש מי שרואה את ה' בכל מקום בטבעיות ויש מי שמסתכל בעולם וכלל לא מעלה בדעתו שיש אלקים.
- ◆ יש לחבר את שני המבטים — לראות את עצמות ה' המתגלה בתוך ההעלם.
- ◆ במבט על החבר יש להכיל ב־זמנית את ראית ההעלם וראית הגילוי שבו.

דבר שלא בא לעולם

קיצור מהלך השיעור

שיעור הרמב"ם המשפחתי השבוע עוסק בסוגיות יסוד בדיני קנינים – קנין "דבר שלא בא לעולם" ו"דבר שאין בו ממש". פרק א עוסק בטעמים לכך שאין קנין ב"דבר שלא בא לעולם", תוך הסבר המגמה הפנימית של העיסוק בקנין – להביא לעולם באופן גלוי את כל הטוב האלקי, עד למלך המשיח. פרק ב משווה בין "דבר שלא בא לעולם" ל"דבר שאין בו ממש" ומסביר את החידוש של מתן תורה בעולם בהבדלה הברורה בין העליונים והתחתונים כדי להגיע לחיבור אחתי ישיש בו המתקה שלמה. שיעור זה הוא דוגמה יפהפיה נוספת לחיבור בין עומק הסברות בנגלה, כדרכם של ראשי הישבות, לעומק של פנימיות התורה, המעניק לכל הסוגיות משמעות קיומית בעבודת ה'.

והדינים הדומים לו והמסתעפים ממנו – הוא רחב ויסודי. עסקנו בו כמה פעמים², אך "אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש"³. ורמז עיקרי לחשיבות הענין: "דבר שלא בא לעולם" עולה פעמיים משיח (בסוד תרין משיחין, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד⁴). ה"דבר" היינו "דבר אחד

ב ראה שיעור עיקרי ביב' סיון תשפ"א ובכמה גוונים בשיעורי אלול תשע"ו.

ג חגיגה ג, א.

ד וראה שיעור ז"ב אלול תשע"ו שבדור האחרון משיח בן יוסף הוא "דבר שלא בא לעולם" בבחינת "העלם שישנו במציאות" ("מי יימר" אחד) ומשיח בן דוד הוא "דבר שלא בא לעולם" בבחינת "העלם שאינו במציאות" (שני "מי יימר").

א. "אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם" חשיח שלא בא לעולם

את פרק כב מהלכות מכירה⁵ פותח הרמב"ם: אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם בין במכר בין במתנה בין במתנת שכיב מרע כיצד מה שתוציא שדה זו מכור לך מה שיוציא אילן זה נתון לך תנו מה שתלד בהמה זו לפלוני לא קנה כלום וכן כל כיוצא בזה. העיסוק בדין "דבר שלא בא לעולם" –

נערך ע"י איתאל גלעדי. אור לר"ח שבט תשפ"ד – כפ"ח. א שיעור הרמב"ם (ג"פ ז' שבט תשפ"ד).

הדעות לפיהן כן ניתן להקנות דבר שלא בא לעולם 'רגישות' למציאות ההיולית של הדבר

לעולם" היא עובר, בו מומחש שב"לא בא לעולם" יש שלבים שונים – מלפני ההריון (ואולי אפילו לפני הנישואין), דרך תחלת ההריון (לפני שהוכר העובר) והכרת העובר ועד השלב הסמוך ללידה – שהיחס אליהם

בהלכה שונה.^א

רבי אברהם אבולעפיא מלמד^ב שלאדם יש שלשה רגעים בהם מתעורר המזל של הנשמה, והמזל של כל אחד מהם משפיע על האדם – רגע קליטת הזרע (במהלך שלשה ימים מהיחוד^ג), רגע יצירת הולד (ארבעים יום מתחלת ההריון, שאז נקבע אם הוא זכר או נקבה^ד) ורגע הלידה. לפני ההריון הנשמה נמצאת בעולם האצילות. קליטת הזרע היא הירידה לבריאה – התהוות מציאות ראשונית של ולד, שצורתו עדיין לא נקבעה. יצירת הולד, כשמה, היא ירידה לעולם היצירה. הלידה היא הירידה לעולם העשיה (עד שחז"ל אומרים שעשיה היא לידה^ה) – עשיה היא גמר, תיקון הפרטים האחרונים של הולד (שערו וצפורניו, כמו "ועשתה את צפורניה"^ו), שבה תלויה לידת ולד בר־קיימא^ז.

כשאומרים "דבר שבא לעולם" מתכוונים לעולם שלנו, עולם העשיה – הרגע האחרון, של

לדור"^ח, המשיח שבדור, ועיקר הבעיה שהוא עדיין "לא בא לעולם" – שלא זכינו לגאולה האמתית והשלמה, בהתגלות משיח ושלמות פעולתו בעולם. מכאן מובן ש"דבר שלא בא לעולם" איננו דבר שלא קיים

כלל, אלא דבר שהקיום שלו עדיין ראשוני, מופשט או נסתר – הוא עדיין לא בא לעולם שלנו באופן מלא. מכאן גם מובנות הדעות (שאינן להלכה) לפיהן כן ניתן להקנות דבר שלא בא לעולם, משום שהן 'רגישות' למציאות ההיולית של הדבר. ראש וראשון לסוברים שאפשר

להקנות דבר שבא לעולם הוא רבי מאיר, "שלא עמדו חבריו על סוף דעתו"^י, משום שאצלו נתפסת גם מציאות שאצלו חבריו עדיין איננה מוחשית^{יא}. אצל רבי מאיר מציאות המשיח מוחשית גם טרם בואו, שהרי רבי מאיר, ראשי תיבות "רוח אפינו משיח הוי"^{יב}, הוא התנא היחיד שהצהיר על עצמו (לפני פטירתו) שהוא משיח.

תכלית העיסוק בסוגית "דבר

שלא בא לעולם" היא שה"דבר [אחד לדור]"^{יג}, המשיח, יהיה כבר "בא לעולם" בפועל. והרמוז: ממוצע כל מלה בביטוי "דבר שלא בא לעולם" הוא "בא לעולם"!

ההמשכה בעולמות

דוגמה עיקרית בהלכה ל"דבר שלא בא

יא ראה שפע מקורות שנסמנו באנצ'ת ערך 'דבר שלא בא לעולם'. וראה בהרחבה (באופנים שונים) בשיעורי י"ט אלול תשע"ו וי"ב סיון תשפ"א.
יב אמרי שפר ח"ג.
יג ראה שבת פו, א; ברכות ס, א רש"י ד"ה "שלא יסריח".
יד גמרא ברכות שם.
טו וראה רש"י על בראשית כא, א, ובפרושו המזרחי במקומו.
טז דברים כא, יב.
יז ראה יבמות פ, ב.

ה סנהדרין ח, א.
ו יבמות צג, א (ועוד). וראה בשיעור סיון תשפ"א ביתר פירוט.
ז עירובין יג, ב.
ח וראה גם בשיעור שבת וארא בגליון זה (לענין "רבי מאיר הוה דייק בשמא").
ט איכה ד, כ.
י ירושלמי כלאים פ"ט ה"ג.

תכלית הקנין

היא להוריד כל מה שנמצא בכח שיהיה בפועל, הכל כדי לממש את תכלית הבריאה – לעשות לה' דירה בתחתונים

בכח שיהיה בפועל, הכל כדי לממש את תכלית הבריאה – לעשות לה' דירה בתחתונים^{כא}.

טעמי הדין

בטעם שאי אפשר להקנות דבר שלא בא לעולם נאמרו שלשה טעמים (שני הראשונים הם חקירה מפורסמת והשלישי הוא תוספת של רבי חיים מברדיסק):

חסרון בקנין^{כב}: קנין, כפעולה עם תוקף הלכתי, חל רק על דבר שבא לעולם, וכאשר דבר איננו קיים עדיין במציאות אי אפשר להחיל עליו קנין. כלומר, זהו חסרון בחפצא, בדבר הנקנה (ובכך גופא יש לחקור האם החסרון פוגע ביכולת של המקנה להקנות את החפץ או ביכולת של הקונה לקנות את החפץ^{כג}).

חסרון בדעת^{כד}: קנין דורש גמירות דעת של המקנה והקונה – "דעת מקנה" ו"דעת קונה"^{כה} – ובדבר שלא בא לעולם אין אצלם גמירות דעת אמיתית ביחס לעסקה (מצד המקנה או מצד הקונה).

חסרון בבעלות^{כה}: חפץ שלא קיים בעולם לא שייך עדיין לבעליו העתידיים, וממילא הוא גם לא יכול להקנות אותו.

בין הטעמים נאמרו כמה נפקא-מינות (בעיקר בין החסרון האובייקטיבי, בבעלות או בקנין, לחסרון הסובייקטיבי, בגמירות הדעת), שיש לדון בכל אחת לגופה, אך נאמנים לדרכנו, שעדיף לראות בלימוד תמונה שלמה של גס-זגם ולא להסתפק בחילוקים של או-א^{כז}, נעדיף לראות את הטעמים כמשלימים תמונה שמתארת את

הלידה. כמו בלידת ילד, כך כל דבר צריך לעבור את כל סדר השתלשלות כדי להגיע לעולם. כשהוא "דבר שלא בא לעולם" הוא כבר נמצא באיזה עולם רוחני, אבל טרם הגיע לעולם העשיה.

אפשר להבין מכאן משהו עמוק במהותו של מושג הקנין: למרות שאי אפשר לקנות ולהקנות דבר שלא בא לעולם, סילוק – שאדם מסתלק מזכות עתידית – כן מועיל בדבר שלא בא לעולם^{כו}. מושגי יסוד בקבלה הם הסתלקות והתפשטות – כל בריאת העולם היא באופן של הסתלקות והתפשטות, החל מהצמצום הראשון (שהוא צמצום בדרך הסתלקות^{כז}) והמשכת אור הקו, והמשך בכל תנועת ה"מטי ולא מטי"^{כח} של הארת ה' בעולם. בהלכה, הסתלקות והתפשטות הם סילוק וקנין. כלומר, הקנאה של חפץ היא התפשטות, ירידת העולמות. ככל שעושים יותר קניינים – גם במובן

של תיקון (עשיה היא תיקון, שכלול וגמר של הדבר, כנ"ל) – מורידים וממשיכים דברים למטה. תכלית הקנין היא להוריד כל מה שנמצא

נאמנים לדרכנו,

שעדיף לראות בלימוד תמונה שלמה של גם ולא להסתפק בחילוקים של או, נעדיף לראות את הטעמים כמשלימים תמונה שמתארת את הקנין

כא תנחומא נשא טז; תניא פל"ו.

כב קובץ שיעורים ב"ב רעו בדעת ר"י מפריז; הגר"ש שקאפ ב"ב ל"ד"ה "ובנגוע".

כג פל"ט חיים (הובא בספר המקנה לר"א זוסמאן יביג סוד"ה "ופל"ט). תורת הקניינים ח"ב עמ' רפח.

כד קובץ שיעורים שם בדעת מהר"ם מרוטנבורג.

כה ראה קידושין ט, ב. ובכ"מ.

כו חידושי הגר"ח (סטנסיל) נדרים סי' "בעניין מודר ומושבע מפי אחרים".

כז ראה שיעורי ט' טבת (נדפס בגליון ויחי) ומוצאי כ' טבת (נדפס בגליון וארא) השתא.

יח שטמ"ק כתובות פג, א (בשם רמב"ן ורשב"א ור"ן); מרדכי כתובות ריב (בשם מהר"ם מרוטנבורג); רמ"א חו"מ רט, ח; ספר המקנה ז, י"ד"ה "מרדכי". ראה באנצ"ת הנ"ל, וכן שם ערך 'סילוק'.

יט ראה ע"ח ש"א ענף ב; יונת אלם מ"ב ח"א פ"א; עמק המלך ש"א פ"א.

כ זהר ח"א טז, ב; סה, א; ח"ב עב, א; רסח, ב; ח"ג קסד, ב.

כיצד אין אדם מקנה ריח התפוח הזה או טעם הדבש הזה או עין הבדולח הזה וכן כל כיוצא בזה לפיכך המקנה לחבירו אכילת פירות דקל זה או דירת בית זה לא קנה עד שיקנה לו גוף הבית לדור בו וגוף האילן לאכול פירותיו כמו שיתבאר.

דבר שאין בו ממש כבר בא לעולם, הוא קיים – אם יש תפוח יש לו ריח, אם יש דבש יש לו טעם וכו' – אבל גם לאחר שבא לעולם אין בו "ממש"^ל, אין לו ממשות שניתן למדוד בשלשת ממדי המציאות אורך-רוחב-עומק^{לח}.

היחס בין "דבר שאין בו ממש" ל"דבר שלא בא לעולם" הוא יחס בין חכמה ובינה: על החכמה נאמר "החכמה מאין תמצא" – שרשה ב"אין" של הכתר, וגם אחרי שהיא נמשכת ממנו היא יחסית בבחינת אין ("אין של היש הנברא"^{לט}), בעוד הממשות מתחילה מספירת הבינה ("ראשית היש", כנ"ל). לעומת זאת, "דבר שלא בא לעולם" הוא ממשי, כמתאים לספירת הבינה, אלא שהוא עדיין לא הופיע במציאות – הוא נמצא עדיין בעיבור ברחם האם (כנ"ל באריכות), כלול בבינה-אמא. העולם נברא בששת ימי בראשית, שכנגד המדות^מ (והוא מוגדר בששת קצוות המציאות, שגם הם כנגד המדות^{מא}), ומה שלא בא לעולם הוא בדוגמת המדות הכלולות עדיין באמא, למעלה מהעולם^{מב}.

לו המלה "ממש" חביבה מאד בחסידות חב"ד – היא נפוצה ביותר בספר התניא ושגורה בפיו של הרבי מליובאוויטש אין-ספור פעמים. לח ספר המקח לרב האי גאון שער ב. לט בריבוי מקומות בדא"ח. ראה לדוגמא מאמר ד"ה "וויאמר ה' אל משה ראה נתתיך אלקי' לפרעה" עזר"ת בתחלתו. מ ראה זהר ח"א רמז, א; ח"ב פט, ב. ובכ"מ. מא ראה לחיות במרחב אלוקי פ"א.

מב ניתן להשלים את המבנה כנגד אותיות שם הוי' ב"ה בעוד שני דינים דומים קשורים לדין "דבר שלא בא לעולם", שגם בהם החסרון הוא בכך שהנכס אינו בדיבור-ברשותו של

הקנין, בהקבלה לספירות חכמה-בינה-דעת^{כב}: עולם הקנין הוא עולם האצילות^{כט}, בו "אבא מקנן באצילות"^ל, ולכן מושג הקנין עצמו שייך לספירת החכמה (בסוד "קנה חכמה"^{לא}). בפירוש

הפסוק "החכמה תחיה בעליה"^{לב}

מוסבר^{לג} ש"בעליה" של החכמה היא הבינה – מושג הבעלות שייך לבינה. פעולת הקנין היא 'רגע של אין' בו החפץ מחליף בעלות, "פושט צורה ולובש צורה", ולכן היא מתאימה ל"החכמה מאין תמצא"^{לד}, ואילו תחושת הבעלות על הרכוש

מתאימה לבינה, "ראשית היש"^{לה}. גמירות דעת שייכת, כשמה, לספירת הדעת (בה יש עטרא דחסדים ועטרא דגבורות, "דעת מקנה" שהוא המשפיע-הזכר ו"דעת קונה" שהוא המקבל-הנקבה בקנין^{לו}).

ב. חמשות המציאות

דבר שאין בו ממש

בהמשך הפרק – בהלכות יגיד – מביא הרמב"ם דין נוסף של דבר שלא ניתן להקנותו: אין אדם מקנה לא במכר ולא במתנה אלא דבר שיש בו ממש אבל דבר שאין בו ממש אינו נקנה.

כח ראה באופן זה גם בשיעור ב' סיון הנ"ל (אך ראה לקמן הערה לו) והקבלה לחב"ד באופן אחר בשיעור כ"ו אלול תשע"ו.

כט ראה אגרא דפרקא אות פ; חנה אריאל לך לך ד"ה "חמשה קנינים" ובכ"מ.

ל ראה תקו"ז ו (כג, א); תחלת פירוש הרמ"ז על זהר ח"ב. ובכ"מ.

לא משלי ד, ז.

לב קהלת ז, יב.

לג אג"ק אדמו"ר הרי"צ ח"ג אגרת תשסט (עמ' שסה). לד איוב כח, יב (וראה סה"מ תרנ"ז עמ' רסח ש"תמצא" בבינה).

לה וראה שיעורים בסוד ה' ליראיו ח"ג עמ' קסג.

לו ראה שיעור כ"ז שבט ע"ד; כ"ב שבט ע"ה, ועוד (אך בשיעור ב' סיון נתבאר באופן אחר).

"אין אדם מקנה" ו"אינו נקנה"

אכן, כפי שהזכר, גם כשמדובר על חסרון בקנין אפשר לחקור אם הוא מצד הקונה או מצד המקנה, ולכן נראה יותר להסביר שחסרון 'שלם' בקנין הוא דווקא בדבר שאין בו ממש, ומצד העדר הממשות שלו אין חפץ בו שעליו יכול לחול הקנין – חסרון שהוא הן מצד המקנה ("אין אדם מקנה אלא דבר שיש בו ממש") והן מצד הקונה ("דבר שאין בו ממש אינו נקנה"). לעומת זאת, בדבר שלא בא לעולם עיקר החסרון בקנין הוא מצד המקנה (וכ"ש אם נאמר שזהו חסרון בבעלות, ששייך רק למקנה), שכעת אין מה שיצא מרשותו לקונה (בעוד שבשלב בו יגיע הדבר לקונה בפועל כבר תהיה לו ממשות).

הדין לפני מתן תורה

דיון רחב וחרף בסוגיית דנין מתחולל סביב מכירת הבכורה של עשו ליעקב, שיש בה גם "דבר שלא בא לעולם" (ירושת יצחק, שעדיין חי) וגם "דבר שאין בו ממש" (הכבוד והמעלה של הבכורה). ובתמצית:

הטור מביא בשם אביו הרא"ש שיש כאן הוכחה ששבועה בדבר שאין הקנין חל עליו הופכת את העסקה למחייבת (לא רק מחיוב השבועה, אלא כמכירה גמורה)^מ, ומכאן מובן שעיקר החסרון בקנין כזה הוא גמירות הדעת והשבועה נותנת תוקף לגמירות הדעת. הריב"ש^מ טען שלא יתכן כלל שהרא"ש והטור אמרו כך (כי לא ראה את דבריהם במקורם, אלא רק הגיעו אליו על ידי שואל, שגם הוא הביא אותם רק מפי השמועה) והוא כותב שהשבועה נדרשה רק כי יעקב הכיר את עשו כ"זד יהיד ואיש זרוע" ובקש שישבע כדי למנוע ערעור עתידי על המכירה (ובעל אוה"ח אומר שאפילו השבועה של עשו, המוכר, לא היתה מועילה לחיזוק גמירות הדעת של יעקב, הקונה – כנראה שגם שבועה לא מועילה כדי להאמין

כאשר מדייקים בלשון הרמב"ם יש הבדל בולט בין שתי ההלכות. בהלכה הראשונה אומר הרמב"ם בפשטות "אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם" ואילו בהלכה השניה הוא מקדים את צד החיוב, "אין אדם מקנה... אלא דבר שיש בו ממש", ואז אומר את צד השלילה "אבל דבר שאין בו ממש אינו נקנה". מעבר לכפילות בהלכה השניה, שדורשת הסבר^מ, בולט שצד השלילה שלה הוא בלשון סבילה – "אינו נקנה" (לעומת "אין אדם מקנה" בצד החיוב ובהלכה הראשונה).

מההבדל בין "אין אדם מקנה" ב"דבר שלא בא לעולם" ל"אינו נקנה" ב"דבר שאין בו ממש" אפשר להסיק שבראשון יש חסרון בקנין – למה שלא בא לעולם אין חלות של קנין ואי אפשר להקנות אותו (חסרון מצד החפצא) – בעוד באחרון יש בעיה בגמירות הדעת (שאיננה אוחזת במשהו שאין בו ממשות) ולכן החפץ, אף שהוא קיים, אינו נקנה (חסרון מצד הגברא). כפילות הלשון בדבר שאין בו ממש, עם המעבר מ"מקנה" ל"נקנה", רומזת לכך שבקנין דבר שאין בו ממש החסרון נוגע לשני הצדדים – הצד הפעיל-המקנה והצד הסביל-הקונה (לו החפץ "נקנה"). העדר גמירות הדעת היא הן מצד "דעת מקנה" והן מצד "דעת קונה".

חסרון 'שלם'
בקנין הוא דווקא
בדבר שאין בו
ממש, ומצד
העדר הממשות
שלו אין חפץ בו
שעליו יכול לחול
הקנין

האדם (ראה קובץ יסודות וחקירות בערך דשב"ל) – דבר שאינו ברשותו ודבר שאינו שלו. רשותו של האדם, המרחב שלו, מוגדרת על ידי קצוות, ושייכות הקניינים לאדם היא המלכות שלו, ודוק (וראה ובשיעור ב' סיון הנ"ל יש מבנה אחר בסוד הוי" – דבר שאין בו ממש, דבר שאינו מסוים, דבר שלא בא לעולם ודבר שאינו ברשותו – ואכמ"ל).
מג' ראה שו"ת מהר"ם אלשיך סימן פז ד"ה "ובזה" – אך דבריו צריכים עיון.

מד פירוש הטור הארוך בראשית כה, לא (וראה שם ביאורים נוספים).

מה שו"ת הריב"ש סימן שכח.

לפני מתן תורה היה עדיין טשטוש מסוים בין דבר שלא בא לעולם, ונמצא עדיין באיזו מציאות רוחנית היולית בדרכו לעולם העשייה הגמור והמוחלט, לבין מה שכבר הגיע אל המציאות הממשית

בעולם שנברא בעשרה מאמרות, כפי שהוא פותח "וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר"¹. לכן, בהחלט אפשר לומר שלפני מתן תורה היה עדיין טשטוש מסוים בין דבר שלא בא לעולם, ונמצא עדיין באיזו מציאות רוחנית-היולית בדרכו לעולם העשייה הגמור והמוחלט (כנ"ל), לבין מה שכבר הגיע אל המציאות הממשית – וממילא כשם שניתן למכור דבר שבא לעולם כך ניתן למכור דבר שלא בא לעולם (והדעות הסוברות כך גם לאחר מתן תורה משקפות עבודה של 'פאר מתן תורה', כפי שתאר אדמו"ר הצמח-צדק את עבודת חסידי קוצק²). רק עם החלטת המציאות התחתונה במתן תורה, "הדיבור", נעשתה הבדלה ברורה בין "דבר שלא בא לעולם" ל"דבר שבא לעולם" – דבר שפועל גם על הסברא האנושית – ואזי נתחדשה הלכה ש"אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם"³.

לכאורה, הקשחת הגבול בין מה שלא ירד עדיין מלמעלה למה שכבר הגיע למציאות התחתונה מנוגדת לעיקר הענין של מתן תורה לפי החסידות⁴ – בטול הגזרה של "עליונים לא ירדו למטה ועליונים לא יעלו למעלה"⁵. הרי,

נד שמות כ, א. לקו"ת חקת (נד, ג) בשם הה"מ. הובא בהוספות למגיד דבריו ליעקב אות ח. נה למען ידעו... בינים יולדו (שוטרמן, כפ"ח תשנ"ז) עמ' 300 ובכ"ד (וראה בהערה הבאה).

נו וראה ישועות מלכו ליקוטי תורה פרשת תולדות (בשם אביו) שתרץ בדומה לכך, ובאריכות בשיעור ב' סיון ה"ל, שם נתבאר באופן נפלא, על יסוד דבריו, ההבדל העמוק בין המציאות שלפני מתן תורה לבין הנטיה לומר שגם אחרי מתן תורה אפשר להקנות דבר שלא בא לעולם (נטיה הגוברת והולכת בעולמנו בו הכלכלה מבוססת על מסחר בדברים שלא באו לעולם ובדברים שאין בהם ממש, ואכמ"ל).

נד מאמר ד"ה "וקבל היהודים" תשי"א; לקו"ש ח"ג ח"י שרה אות ו; מעין גנים ח"ב פרשת יתרו. וברובי מקומות.

נח שמות רבה יב, ג.

לעשו... – אך היא הועילה לדברים שאין בהם ממש בקנין זה⁶).

עוד מוסיף הריב"ש שבהחלט יתכן שלפני מתן תורה ניתן היה להקנות דבר שלא בא לעולם, וזהו דין שהתחדש רק עם מתן תורה⁷. על כך כותב בתוקף רבי יוסף ענגיל⁸ ששינוי מלפני התורה לאחרי מתן תורה שייך רק למה שנלמד מפסוק, אך דין התלוי בסברא איננו משתנה, והרי הדין שאין קנין בדבר שלא בא לעולם לא נלמד מפסוק אלא מסברא ולכן נהג גם לפני מתן תורה.

התממשות העולם במתן תורה

את החידוש של הריב"ש, שיתכן שהדין בקנין דבר שלא בא לעולם היה שונה מתן לפני תורה, אפשר להסביר באופן עמוק, שגם יישב את השגת ר"י ענגיל בענין:

לדינים שנהגו לפני מתן תורה קוראים חז"ל "לפני הדיבור"⁹. מדוע? העולם נברא בעשרה מאמרות¹⁰ אך במתן תורה שמענו את "עשרת הדברים"¹¹. אמירה היא רכה ודבור הוא קשה¹². שרש אמר רומז להתהוות בסוד אור-מים-רקיע¹³, המשכה ממציאות היולית ונזילה עד לעיצוב-ריקוע, אך גם המציאות שנתעצבה על ידי המאמרות היא עדיין רכה וגמישה. הדבור של מתן תורה מחדיר קשיחות ויציבות חדשות

מו אוה"ח בראשית כה, לג (וראה בפסוק לא את הפתרון ההלכתי שלו לקנין דבר שלא בא לעולם במכירת הבכורה).

מז וראה גם קרית ספר בהלכה דנן.

מח גליוני הש"ס מ"ק כ, א בתוס' ד"ה "מה" (הובא בתפארת יוסף עה"פ).

מט חגיגה ו, א.

נ אבות פ"ה מ"א.

נא שמות לד, כח; דברים ד, יג; שם י, ד.

נב רש"י על במדבר יב, א.

נג זהר ח"ב קסז, א. ע"ח ש"א (המלכים) פ"ו (מ"ת).

ובכ"מ.

מתן תורה

שמבדיל בין
העליונים ("דבר
שלא בא לעולם")
לתחתונים ("דבר
שבא לעולם")
מאפשר את
תהליך המימוש
וההגשמה בו
העליונים יורדים
למטה

בערבוביאי"ס^ב, לאחר מכן "ויבדל אלהים בין האור ובין החשך"^ג, ורק מתוך כך ניתן להגיע לחיבור השלם של "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד"^ד (ובמושגי הבעל שם טוב^ה המוכרים לנו: כדי לעבור מההכנעה הראשונה אל ההמתקה נדרש שלב ההבדלה). באותו אופן, מתן תורה שמבדיל בין העליונים ("דבר שלא בא לעולם") לתחתונים ("דבר שבא לעולם") מאפשר את תהליך המימוש וההגשמה בו העליונים יורדים למטה (וממילא גם התחתונים עולים למעלה, ומרוממים איתם את כל המציאות).

סב רש"י על בראשית א, ד.
סג בראשית א, ד.
סד שם פסוק ה.
סה כש"ט (קה"ת) אות כח.

כפי שהוסבר, מגמת הקנין היא התפשטות והמשכה מלמעלה למטה הפועלת תיקון העולם. תהליך זה הוא קבוע – בתחלה "להוי' הארץ ומלואה"^{נט} אך לאחר שהאדם מברך^{סא} ה' מקנה לו חלק מהמציאות וכעת "השמים שמים להוי' והארץ נתן לבני אדם"^{סב}. ההמשכה הזו, של חיבור עליונים ותחתונים, היא חלק קבוע מתיקון העולם, אך נקודת המהפך העיקרית שלה היא מתן תורה. אך אליבא דאמת ההיפך הוא הנכון – דווקא כדי לחבר נכון את העליונים והתחתונים צריכים להקדים לכך הבדלה ברורה ביניהם. כך, בתחלה "אור וחשך משתמשין

נט תהלים כד, א.
ס ברכות לה, א.
סא תהלים קטו, טז.

הלומד על מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ♦ ה"דבר שלא בא לעולם" הוא משיח ("דבר אחד לדור") שטרם התגלה.
- ♦ "דבר שלא בא לעולם" נמצא בעולמות העליונים – בדרכו לעולם שלנו.
- ♦ רבי מאיר רגיש למציאות של "דבר שלא בא לעולם" ולכן אומר שיש בו קנין.
- ♦ הנשמה נמשכת מהאצילות (לפני ההריון) לבריאה (ברגע קליטת הזרע) ליצירה (ברגע יצירת הולד) ולעשייה (ברגע הלידה).
- ♦ כל קנין עושה תיקון ומקרב את העולם לתכליתו – "דירה בתחתונים".
- ♦ קנין הוא רגע של 'איך' השייך לחכמה ובעלות היא תחושת 'יש' השייכת לבינה.
- ♦ "דבר שאין בו ממש" שייך ל'איך' של החכמה ו"דבר שלא בא לעולם" שייך לעיבור ברחם האם, הבינה.
- ♦ הדבור של מתן תורה (עשרת הדברות) מחליט־מקשיח את מציאות העולם שנברא בעשרה מאמרות.
- ♦ לפני מתן תורה יש טשטוש בין "דבר שלא בא לעולם" ל"דבר שבא לעולם" (ולכן שניהם נקנים).
- ♦ מתן תורה מדגיש את הגבול בין העליונים והתחתונים כדי להביא לאיחוד אמיתי ביניהם.

אהבת שלום

פרשת בא

בנערינו ובזקנינו

תורה כל זמן שמזקנין דעתן מתישבת עליהן, כי לכאורה הוא כפל לשון, אלא הכוונה היא כנ"ל, פירוש אם הזקנה היא מצד שקנה חכמה, על דרך אמרם ז"ל אין זקן אלא מי שקנה חכמה, ולא מצד השנים, אלא שעדיין הוא רך בשנים ואף על פי כן יצדק עליו שם זקנה, וזהו זקני תורה, פירוש שהשם זקנה היא מצד החכמה, והיינו שלוחם נגד התאוות ומשבר אותם לגמרי בימי הנעורים, אזי כל זמן שמזקנים דעתם מתישבת עליהם, פירוש כל זמן שמזקנים גם בשנים כוחם גם כן יפה לכבוש התאוות, כי כבר נחלש כח התאוה על ידי ששיברו אותה בימי הנעורים וכנ"ל, ובזה דעתם ורצונם שיש להם מכבר לכבוש התאוות, מתישבת עליהם וד"ל.

החסיד שהזדק

האהבת שלום מפרש "אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו" הפוך מהפשט לכאורה, ומדבר על תופעה מצויה מאד: הבעיה היא בימי הזקנה! קל להיות חסיד נלהב בימי הנעורים, "אין חוזק כחסידות בתחילתו" (במיוחד בעל תשובה הנכנס לעבודת ה' "בחילא יתיר"). לחסיד הצעיר יש הרבה התלהבות, כח ומרץ. הוא בוער באהבת ה', נלחם בתאוות, עושה הרבה 'אתכפיא', מתאמץ בלימוד תורה ובהתקשרות לצדיקים.

'היו ימים'... היינו צעירים וחזקים, מלאי חלומות ושאפויות של קדושה. אבל כעת נדמה שהאש כבתה, והנה הגיעו ימי הזקנה (זה יכול

ויאמר משה בנערינו ובזקנינו נלך...^א יש לפרש בהקדם לבאר מאמר חכמינו ז"ל (סוכה נג, א) אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו, פירוש, דהנה יש בני אדם שבימי הנעורים מצד שכוחם היה חזק אזי אזרו חיל ללחום נגד התאוות, ובזקנותם מצד חלישות כוחם נופלים ח"ו לתאוות, וזהו מצד שבימי הנעורים אף שאזרו חיל ללחום נגד התאוות אף על פי כן עדיין לא כבשו אותם לגמרי. וכן יש בני אדם שבנעוריהם אוהבים צדיקים וחסידים ולעת זקנותם האהבה הולכת ומתמוטטת, נמצא שהימים הראשונים ימי הנעורים היו טובים מימי הזקנה ומביישים ימי הזקנה. ובאמת צריך האיש המשכיל לראות לשבר כח התאוות ולכבוש אותם לגמרי בימי הנעורים כל כך עד שלא יהיה להם כח להתגבר עליו בימי הזקנה, רק יהיו כולם שווים לטובה. וזהו אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו, רק הם כולם שווים לטובה בעבודת השי"ת ומלחמות ה', לנצח ולשבר כח התאוות ולכבוש אותם, ולאהבת צדיקים וחסידים באמת.

וזהו ויאמר משה, סוד הדעת, בנערינו ובזקנינו נלך, פירוש בימי הנעורים ובימי הזקנה נלך הליכה אחת בעבודת השי"ת, באופן שימי הנעורים לא יביישו את ימי הזקנה כנ"ל.

ובזה יובן מאמר חכמינו ז"ל [קנים פ"ג מ"ו] זקני

נערך ע"י יוסף פלאי, לפי שיעור ש"פ וארא תשפ"ד.
א שמות, ז.ט.

האהבת שלום עצמו:
 בנערינו ובזקנינו נלך. לצדיקים ממדריגה
 למדריגה ולא נהיה עומדים בענייני עבודה. וכן
 ביעקב אבינו ע"ה היה שוה במעלתו הקדושה
 הנעלה מאוד נערותו וזקנותו...
 כאן יש דגש נוסף: תמיד צריך ללכת,
 להתקדם, ולא לעמוד במקום אחד! אך הנקודה
 העיקרית אחת. חסיד אמיתי תמיד נשאר צעיר,
 כדברי הצמח צדק שהוא אינו מחזיק מחסיד זקן,
 כי חסיד הוא לעולם צעיר. מי שבימי הנעורים
 נוהג כ"זקן שקנה חכמה", הוא יישאר תמיד
 צעיר. לכן יעקב אבינו, ש"היה שוה במעלתו
 הקדושה נערותו וזקנותו", נקרא צעיר בעצם,
 "ורב יעבד צעיר".

את ההליכה יש לדרוש גם על הליכה-נסיעה
 לצדיק ("נלך לצדיקים"), מתוך דיבוק חברים
 של החסידים, כלשון המיוחדת "אהבת צדיקים
 וחסידים באמת". גם הזקנים צריכים לנסוע
 לצדיק, ומי שנוסע לצדיק הרי הוא צעיר ברוחו.

עבודה באמת

סוף סוף, נראה שהעצה של האהבת שלום
 אינה עוזרת לנו! הצדיק שבר את התאוה, טוב
 לו. אבל מה נעשה אנחנו, הרחוקים ממדרגת
 הצדיק ("הלוואי בינוני")?
 יש להמתיק ולמצוא עצה טובה עבורנו בדברי
 האהבת שלום "אהבת צדיקים וחסידים באמת".
 אם העבודה היא רק בחיצוניות, בדמיונות שוא
 – זהו שקר שאין לו רגליים ואינו מתקיים. אמנם
 בהתחלה יש הרבה רעש ואש, אבל בהמשך הכל
 יתפוגג ויעלם. אבל מי שעובד באמת, ברצינות,
 בפנימיות – עבודה זו יכולה להשאר ולעשות
 רושם גם לעתיד לבוא.

אמנם לא הגענו לדרגת הצדיק שהרג את
 היצר, ואנחנו אפילו נופלים מדי פעם (ובפשטות
 שייכים ל"רשע וטוב לו"), ובכל זאת כל עוד יש
 בעבודה נקודת אמת – יש תקוה. נקודת האמת
 היא לכל אחד במדרגתו ומצבו, האמת שלו (גם
 אם ביחס לצדיק אין זו אמת), ואז "שפת אמת

לקרות בגיל די צעיר...), "ימים אשר תאמר אין
 לי בהם חפץ". ההתלהבות והמרץ הראשוניים
 נעלמו ואינם. האהבה הטובה – אהבת ה'
 ואהבת צדיקים וחסידים – הריהי "הולכת
 ומתמוטטת". ואז התאוות מתגברות, והחסיד
 הזקן כבר לא כל-כך חסיד.²
 אמנם יש איזה-שהוא לימוד זכות: "מצד
 חלישות כוחם". באמת נחלשנו וקשה יותר
 להלחם. אבל זה לא מנחם. סוף סוף, ימי הנעורים
 הטובים מביישים את ימי הזקנה, ואנה אנו באים?
 איך מונעים את המצב הזה? איך מתגברים
 על הנפילה שנראית צפויה מראש ח"ו?

אשרי ילדותנו

העצה היא "לשבר כח התאוות ולכבוש
 אותם לגמרי בימי הנעורים". לא מספיק לעבוד
 את ה' בהתלהבות. סוף סוף, מתחת להתלהבות
 מתחבא היצר הרע בכל כח התאוה, וכאשר יבואו
 ימי הזקנה ותחלש האהבה הטובה שוב תתגבר
 התאוה. לכן בימי הנעורים צריך 'להרוג' את
 היצר הרע, לכבוש אותו שיהיה לגמרי תחת ידינו.
 במושגי ספר התניא, כל עוד האדם בגדר
 'בינוני', יצר הרע עדיין קיים בתקפו והוא עלול
 להתעורר בכל עת. צריך להגיע לדרגת צדיק,
 אם לא צדיק גמור אזי לפחות צדיק שאינו גמור.
 אז מובטח שילדותו לא תבייש את זקנותו, כי
 כבר בימי הנעורים הגיע לדרגת זקן "זה שקנה
 חכמה", לשבור לגמרי את התאוה, ואז ככל
 שיוקין בשנים דעתו תתיישב עליו יותר ויותר.
 "בנערינו ובזקנינו נלך" – ימי הנעורים וימי
 הזקנה כולם שוים לטובה בעבודת ה'.

ללכת תמיד

כיוצא בזה מובא בספר רמתים צופים בשם

ב' ושמענו מהרה"ח ר' שלמה חיים קסלמן זצ"ל, בחדשי
 חיינו האחרונים, שהנה בזקנותו הרופאים מלמדים אותו
 לעשות אתכפאי, בהגבלות על האכילה וכדו', ודווקא
 לרופאים מציינים לעשות אתכפאי מה שאין כן לתורה
 וחסידות...

שהתבאר שהעיקר הוא האמת, הרצינות. מה שנעשה בהתלהבות גרידא, ללא העמקת הדעת ורצינות, אינו מחזיק.

נער זקן

הראשונים שנאמרה בהם זקנה הם "ואברהם ושרה זקנים". ממילא, יצחק ורבקה הם הנערים הצעירים. על המטבע של אברהם אבינו היו זקן וזקנה מצד אחד (אברהם ושרה) ובחור ובתולה מצד שני (יצחק ורבקה)¹. אלו שני הצדדים של אותו מטבע! הזקן אינו ממש זקן (אין חסיד זקן) אלא חוזר להיות בחור, אברהם עצמו 'מתלבש' בדמותו של יצחק בנו. והרי מיד לאחר שנאמר "ואברהם זקן בא בימים" מתעסק אברהם בשידוך של יצחק, הוא מתלבש בחוסר אהבה-תאוה של יצחק, כאשר "תאות צדיקים [אברהם ויצחק] אך טוב" (לאחר העקידה, בה יצחק התפשט לגמרי מהגשמיות). כך מובנת הדעה ששלמה המלך אמר את שיר השירים בזקנתו² – בהיותו זקן הוא חוזר להתלבש ב'סיפור האהבה' של הצעירים (מנקודת מבט של יישוב הדעת).

הזקן ניכר בזקן הלבן, "עתיק יומין... ושער ראשה כעמר נקא [צמר לבן]". בפנימיות, זקן לבן הוא בדרגת 'עתיקא' (ובפרט: אריך אנפין), שרש י"ג מדות הרחמים (ומבואר שיש שלשה זקנים: זקן השחור, מדרגת זעיר-אנפין, זקן האדום במדרגת מלכות-נוקבא. **זקן אדום זקן שחור זקן לבן** = שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד). החסיד שלנו צריך ללמוד להיות זקן ובחור גם יחד, ואז זקנו הלבן ישמור על האדמימות. והרמז: **לבן** = חסיד, חסיד אמתי שאינו מזקין.

ד בבא קמא צ, ב.
ה רש"י בבא בתרא יד, ב.
ו דינאל ז, ט.

תכון לעד"³. "חנך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה" – אם הנער קבל חנוך לאמת, גם כאשר יזקין הוא ימשיך להיות נער טוב.

להעמיק בנערותו

עניין זה מתבאר גם בדברי 'היהודי הקדוש' המובאים ברמתים צופים:
כל מי שאינו מעמיק בנערותו אז בזקנותו רע לו מאוד. כי בזקנותו נתגלה המדות רעות ואז אין בכוחו להפכם לטוב אם לא בסיגופים גדולים מאוד ובנערותו לא היה בהתגלות אצלו כי מחמת האהבה נתקיים על כל פשעים תכסה אהבה. אבל בזקנותו שנתקררה האהבה נתראו כל שורשי הרע שבקרבו.
"על כל פשעים תכסה אהבה" – כל אהבה, גם אהבה זרה ותאוה, כאשר היא שולטת היא תופסת את כל המרחב ודוחקת דברים אחרים. וכן הוא באהבת ה' המתגברת אצל האדם, מתלהטת ומחממת, "רשפיה רשפי אש שלהבתיה", מכסה על הפשעים שלו-עצמו, דוחקת את החסרונות והמדות הרעות שלא יתגלו ויצאו לפועל אלא יישארו בסתר.

האהבה שייכת לצעירים. אבל בזקנותו, כאשר האהבה הראשונה נחלשת ומתקררת, אז לפתע 'חוזר וניעור' כל "שרשי הרע שבקרבו", ומתגלות כל מיני מדות רעות!

כאן העצה היא העמקה ("מי שאינו מעמיק בנערותו") – תכונת הדעת, כמבואר בתניא שהדעת היינו "שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאוד [= בראשית, זו ראשית העבודה]", ואם לאו "לא יוליד בנפשו יראה ואהבה אמתית כי אם דמיונות שוא. ועל כן הדעת הוא קיום המדות וחיותן". העמקת הדעת היא אמת, כמו

ג משלי יב, יט. כמבואר בספר התניא פי"ג.

אכילת מצה כל שבעה

לאכול לחם אכלו מצות ולא חמץ. אבל ראב"ע מפרש "על דרך הפשט" שיש חיוב לאכול מצה שבעת ימים. אמנם ביציאת מצרים היה חיוב לאכול מצה רק בלילה הראשון, עם קרבן הפסח (ובשאר הימים היה מותר לאפות ולאכול חמץ), אבל הציווי לדורות הוא לשבעה ימים, מפני שבפועל "לא יכלו להתמהמה" כל שבעת הימים ולכן אכלו מצות עד היום השביעי (והציווי נאמר מתחילה על שם המאורע העתידי שגלוי וידוע לפניו).

נמצא שאכילת מצה מחברת את כל שבעת ימי הפסח, מיום הראשון עד יום השביעי, מיום יציאת מצרים עד יום טביעת פרעה (לשון ראב"ע בפסוק הבא). יציאת מצרים נשלמה באמת רק בטביעת פרעה וחילו בים סוף, כאשר נשלמו שלש לשונות הגאולה "והוצאתי והצלתי וגאלתי" (ואילו "ולקחתי" התקיים רק בהר סיני, כפירוש ראב"ע "ולקחתי, כאשר תקבלו את התורה על הר סיני").

מצוה שאינה חובה

להלכה, בפשטות אכילת מצה כל שבעה היא רשות גמורה, כמשמעות הרמב"ם¹ וכדברי השו"ע² "אין חיוב אכילת מצה אלא בלילה הראשון בלבד". אך הרבה פוסקים סוברים שיש

שבעת ימים מצות תאכלו אך ביום הראשון תשפיתו שאר מבתיתכם כי פל אכל חמץ ונקרתה הנפש ההוא מישראל מיום הראשון עד יום השבעי.³

שבעת ימים טעם מצות תאכלו, זכר לאכילתם בצאתכם ממצרים, כי לא צוה שיאכלו מצות רק הנאכלים עם הפסח לפני חצות לילה. רק שבעת ימים צוה לאכול מצות להיות זכר לאשר קרה לכם בצאתכם ממצרים, כי שם כתוב כי לא חמץ. ואלו היו מניחים המצריים שיתמהמהו מעט היו מחמיצין עיסתם, והשבעת ימים בצאתם מצות אכלו עד שטבע פרעה ביום השביעי, כי הענן היה מוליכם יומם ולילה, ולא היו מתעכבים בחנותם עכוב רב. וככה כתוב על הפסח: שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני (דברים טז, ג). והנה הזכיר על הפסח שבעת ימים תאכל... מצות - חיוב על דרך הפשט. והעד, למען תזכור את יום צאתך (שם). ובעבור זה כתוב, כל מחמצת לא תאכלו בכל מושבותיכם תאכלו מצות, חיוב בארץ ישראל ובחוצה לארץ.

לפי הדעה המקובלת, אכילת מצה שבעת ימים היא רשות בלבד, "לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות"³, וכפירוש רש"י כאן. כלומר, "שבעת ימים מצות תאכלו" פירושו אם תרצו

נערך על ידי יוסף פלאי, לפי רשימת הרב ד' שבט תשפ"ד. א שמות יב, טו. שבעת ימים מצות תאכלו אך ביום הראשון = 7 פעמים משיח, ממוצע כל מלה.

1 הלכות חמץ ומצה פ"ו ה"א.

2 או"ח תעה, ז.

3 סוכה כז, א.

החייב במצוות: חובה, מצוה ורשות (והדבר תלוי בהקשר שבו נאמרים הדברים, הכל יחסי לפי ערכין).

ולענייננו: אכילת מצה בלילה הראשון היא חובה לכולי עלמא. אכילת מצה בשאר הימים יש אומרים שהיא רשות (פשט הרמב"ם והשו"ע) ויש אומרים שהיא מצוה (הגר"א וסיעתו). עניין זה שייך במיוחד למצה, לא לחנם יש קרבה מובהקת בין מצה למצוה (כמבואר בזהר^ט). וכן חז"ל דורשים "ושמרתם את המצות, אל תהי קורא את המצות אלא את המצוות".

בפנימיות, יש לכוון באופן הבא: מצוה חיובית כנגד אותיות י"ה בשם הוי', חכמה ובינה. חובה נוטריקון חכמה ובינה. במצוה חיובית יש הארת מוחין גדלות, 'מוחין בעצם'.

מצוה שאינה חובה כנגד אות ו בשם הוי', ז"א (כדברי הזהר על אות ו של מצוה). מבואר שבמלה מצוה יש שם הוי' שלם, כאשר אותיות מצ מתחלפות ב"יה באתב"ש, אך זהו בהעלם, "הנסתרות להוי' אלהינו", בגדר 'מוחין השייכים למדות'.

רשות גמורה כנגד המלכות, ה אחרונה, שהרי המלכות נקראת 'רשות', והיא היורדת לתחום החולין.

מתחת לכל אלו נמצא מעשה של איסור-עברה. עברה היא מעבר לרשות אחרת, רשות הסטרא-אחרא, מרשות היחיד של עולם האצילות (ששם "לא יגורך רע") לרשות הרבים של העלמות הנפרדים ב"ע ששם יש תערובת טוב ורע.

מצוה באכילת מצה כל שבעה, כדעת הגר"א^ה. כלומר, אכילת מצה בלילה הראשון היא חובה גמורה ואילו בשאר הימים היא מצוה שאינה חובה ("מצוה קיומית"), לכן נקראת רשות ולכן אין מברכים עליה. ואדמו"ר הזקן כתב שאכילת מצה כל שבעה "קרובה לדבר הרשות!". אכן לדעת ראב"ע בפשוטו של מקרא נראה שאכילת מצה בכל שבעה היא חובה גמורה.

ובספר הרוקח כתב "האוכל מצה כהלכתה שבעה ימים כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית דכתיב מצות יאכל את שבעת הימים... שבעה ימי בראשית". המצה מורה על התחדשות הבריאה יש מאין, הרגשת התהוות היש הנברא מהאין (ללא כל ישות, ניפוח-עצמי, מלבד חומרי הגלם של הקמח והמים) – ה' ברא את העולם תוך כדי אכילת מצה כביכול.

והנה יש 'מהדיין' ומחמירים שלא לאכול מצה בכל ימי הפסח (מחשש חימוץ), מלבד האכילות שמצוה לאכול בלילה הראשון. אך האמת היא שאין זה הידור כלל. שהרי אדרבא, לדעת הרבה פוסקים יש מצוה באכילת מצה כל ימי הפסח. יתרה מזו: קיום מצות אכילת מצה כל שבעת הימים הוא עצמו סגולה אלקית לכך שלא יכשל באכילת חמץ! האר"י הקדוש אמר "הנזהר ממשהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה"^ו – ויש לומר שזהירות זו היא על ידי אכילת מצה שמורה כל שבעה!

מדרגות במצוה

מבואר שיש שלשה סוגים עיקריים במדרגת

ה משנה ברורה שם סקמ"ה בשם הגר"א.

ו שו"ע אדמו"ר הזקן תנה, טז. עיי"ש.

ז כדברי האחרונים שהובאו בשו"ת ציץ אליעזר ח"ג ס' סה.

ח באר היטב או"ח תמוז סק"א. וראה כף החיים שם אות ב.

ט זהר ח"א קנז, א.

י להלן פס' יז ורש"י עה"פ.

הסיפור החסידי

הרבי הריי"צ | פדיון שבויים ללא מורא

כ"ק אדמו"ר רבי יוסף יצחק שניאורסון מליובאוויטש, נולד לאביו רבי שלום דובער (כ"ק) אדמו"ר הרש"ב) ב"ב בתמוז תר"מ. בגיל חמש עשרה מינהו אביו למזכירו בעסקנות ציבורית, ובגיל שבע עשרה נישא לרעייתו הרבנית נחמה דינה והתמנה למנהל ישיבת תומכי תמימים שיסד אז אביו. בתר"פ הסתלק הרבי הרש"ב, מעט לאחר פרוץ המהפכה הקומוניסטית. הרבי הריי"צ מלא את מקומו, ופעל רבות למען היהדות ברוסיה. בעקבות כך נאסר הרבי בט"ו בסיון תרפ"ז בידי הג.פ.א. ונידון למוות, אך בלחץ בינלאומי הומר העונש לגלות בעיר קוסטרומה, ולבסוף לשחרור מלא. ב' טבת ת"ש חולץ מוורשה הכבושה לארה"ב, ולאחר תקופה קצרה רכש את בנין 770 – מרכז חב"ד העולמי. הסתלק בשבת פרשת בא י' בשבט תש"י, ואת מקומו ירש חתנו, כ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל שניאורסון.

שצדו נמלט מהפכה, באו לכ"ק אדמו"ר הריי"צ בטענה, שהבחור הנ"ל שייך להם, ואיך מלאו לבו לקחתו מחברתם בכח? והראו לכ"ק שיש בידם כלי זין.

ויאמר להם כ"ק: אודות כלי זין – אין אני ירא מכם. ועל טענתכם שהוא שייך לחברתכם – הנה אני לקחתי אותו מהוריו על אחריות שלי, והנני מחויב להביאו אל אביו, ואחראי הן לשלומו הגשמי והן לשלומו הרוחני, ולהביאו אל הוריו. וילכו העריצים בפנים זעופות וריקים, ובעוד ימים בא אביו ולקח אותו הביתה.

אז באו עוד הפעם באקדחים, ומלאו השרצים את החצר, לערך מאתיים עריצים, וכ"ק אדמו"ר הרש"ב ובנו הריי"צ סגרו הדלתות והחלונות, והם ירו באקדחים, וב"ה לא ניזק איש, כי אם חץ [קליע] אחד או יותר נעצר בכותל.

בחורי הישיבה לקחו חתיכות ברזל הסומכות את המיטות שלהם, ויצאו לקראת הבריונים, ופחד נפל על הבריונים, ונסו לנפשם איש איש אל ביתו. בספר הזכרונות שלהם כתבו ונדפס, שדנו את כ"ק אדמו"ר הריי"צ ואת התלמיד שמואל כצמן,

בשנת תרס"ה-תרס"ו, בעת המהפכה ברוסיה, מרדו במלך – הנקרא בלשון רוסיה 'צאר' – ועשו מעשי תעתועים. כל מי שלא הסכימה דעתו עמהם, דנו אותו למיתה ר"ל.

גם בליובאוויטש היתה חבורת בריונים, ובחצר כ"ק אדמו"ר סבלו מהם הרבה. הם ארבו לתלמידי הישיבה, ובכל מיני דרכים עשו מארב לסחוב אותם לדרכם ולהיות חברים בכנופיא הרעה הזאת. כל השתדלותם עלו כמעט בתהו, ורק בחור אחד, בערל טשערניגאווער, עלה בידם להמשיך אחריהם.

כ"ק אדמו"ר הריי"צ, להיותו מנהל ישיבת תומכי תמימים, קרא לתלמידי הישיבה שהיו בעלי כח בגשמיות ובעלי שכל, שיארבו לבחור בהלכו ברחוב ויביאו אותו אליו. וארבו לו במקום שהלך דרך שם בלי שומרים מהבריונים, ובכח הביאו אותו לכ"ק אדמו"ר הריי"צ, וסגרו אותו בהמשרד של הישיבה.

הכנופיא של הבריונים, בהוודע להם שהדג

ואף נהג לעיתים לשאת אקדח בעצמו. אולם הסיפור הזה מראה כי היה בכך גם משהו שמעבר להתמודדות או שימוש בדבר מה.

מעניין לראות, כי גם בתורה ישנה התייחסות לחוש כזה: כאשר דנים בחפצים האסורים בטלטול בשבת, רבי אליעזר מתיר נשיאת כלי נשק משום ש"תכישטין הן" ולא משא. חכמים אמנם דוחים את שיטתו, משום שבימות המשיח יתקיים "וכתתו חרבותם לאתים" – ואם כך גם כעת החרב היא הכרח שאין לשבחו. אך רבי אליעזר טוען, כי הצורך שיש בחרב בימינו מספיק כדי להחשיבה כדבר שניתן להתנאות בו. מה ניתן ללמוד מכך?

נתחיל מההופעה היחידה של המילה 'סכין' בתנ"ך: "ושמת סכין בלעך אם בעל נפש אתה". על פי חלק מן המפרשים, מדובר שם על כך שיש לרסן את תאוות האכילה – לחתוך את תאוותו של הלוע לעוד ועוד מזון. "בעל נפש" מתפרש כאן כ"בעל תאוה" (כמו בפסוק "אם יש את נפשכם", כלומר רצונכם) או "בעל נפש משכלת". כך או כך, זהו פסוק חב"די למהדרין: דווקא במה שאתה מתאוה לו, יש צורך להשליט את השכל על התאוות. מהי אם כן פנימיות הוויכוח על היפי שיש בסכין?

גם עבודת ה' מתחלקת לשני עולמות: עבודת מלחמה ועבודת שלום, "אתכפיא סטרא אחרא" ו"אתהפכא חשוכא לנהורא". חכמים שנושאים את עיניהם לתכלית המקווה, מרגישים את מעלת המהפכה המוחלטת מרע לטוב. רבי אליעזר, וכמוהו הרבי הרי"צ, יודעים את היפי והמעלה שבהתמודדות נחושה עם הרע הקיים, בפנים או בחוץ: דווקא מתוך מאבק, מלחמה וניצחון הקדושה, מתעלה כבוד ה' יותר מכל.

שלמד אז בליובאוויטש, למיתה ר"ל [ששמואל כצמן ה' מאלו בעלי הכח שתפסו את בערל וגם מאלו שהבריחו אותם מהחצר].

החסיד ר' מנחם מענדל אקסלרד ה"ד ה' בנו של החסיד ר' נפתלי הרץ אקסלרד מאפצוהע, ונשתדך עם בת החסיד ר' יצחק רובינשטיין אשר מקום מגוריו היה בעיר מוסקבה. ה"תנאים" נתקיימו בעיר מוסקבה לערך בתרס"ב, ובזמן ה"תנאים" אירע שגם כ"ק הרי"צ היה במוסקבה, והי' נוכח בעת ה"תנאים" של מ"מ אקסלרד.

למחרת ה'תנאים' אמר לו כ"ק: "מענדל, הלא אתה בפעם הראשון במוסקבה, בוא ואראך את העיר". והלכו יחדיו. כשעברו דרך החנות הגדולה אז במוסקבה, הנקראת "מורי עט מורילוס", אמר לו כ"ק: כאן יש להשיג כל דבר שבעולם, נבוא ונראה. ובאו למקום שמוכרים סכיני כיס, והראה להמוכר שיש לו סכין כיס וחפצו לקנות עוד סכין כזה. והראו לו כמה סכיני כיס, אבל לא היה בדומה ממש לסכין כ"ק.

[רשימות דברים – הרב יהודה חיטריק]
מדוע חיברנו כאן סיפור פשוט ויומיומי של מסע קניות, עם סיפור הגבורה מול הבריונים? התשובה תתברר, אם נתבונן מעט בסיפור הזה: הרבי הרי"צ מוצא עניין מיוחד, בלהראות לחתן הצעיר כי אפילו בחנות הגדולה אין סכין כשלו. ההתפארות והרגשת המעלה שבדבר מסוים הן סימן לחוש נפשי הקיים באדם לאותו דבר – וכאן מדובר בחוש לסכינים, בכיס וגם מחוצה לו...

עולם כלי הנשק לא היה זר לרבי הרי"צ. הוא לא חשש מאקדחיהם של הפורעים (או, לאחר מכן, מאלה של חוקרי המשטרה החשאית),

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

הרפתקאות רפואיות

בתנו הקטנה עוברת הרפתקאות רפואיות מזה תקופה. בשנתיים האחרונות אני בעיקר מלווה אותה בבתי רפואה. השגחת ה' וחסדיו במסע הזה מורגשים לנו ומעוררים אותנו להשתנות לטובה. עם זאת, בשבועות האחרונים הגענו לנקודת שבירה שהעירה בנו רצון לבקש דעת, עצות והכוונה לתפקידנו כשלוחים, וכמובן ברכה ותפלה של הרב.

מענה:

העיקר לקיים "שויתי הוי' לנגדי תמיד", להאמין בהתחדשות הבריאה בכל רגע משם הוי' ב"ה, שם הרחמים והרפואה, ה"רופא כל בשר ומפליא לעשות", "חדשים לבקרים רבה אמונתך".

הרפואה נמשכת מכה ההתחדשות ולכן גם בעבודת ה' שלכם, ההורים, צריך להתחדש תמיד, לחדש פעילות בקירוב יהודים להשי"ת, לזכות הילדה בתוך שאר חולי עם ישראל. צריך להרבות בצדקה לפי היכולת ולהרבות באמירת תהלים – הסגולה היהודית הבטוחה והמנוסה ביותר

לראות ישועות.

מובא בספה"ק שטוב שיהיה בשם של בת האות ה' (המסמלת בין היתר רכות בגוף ובנפש), ועל כן לעניות דעתי היה טוב לקרוא לבתכם בשם המקורי (השם שרשמתם הוא כינוי מעוברת של השם המקורי באידיש). אפשר להמשיך לקרוא לה (מדי פעם) ביום-יום בשם הכינוי, אך בתפלות וכו' להשתמש בשם המלא והמדויק (וגם שהיא בעצמה תכיר שזהו שמה האמיתי).

למותר להדגיש שכאשר זקוקים לישועת ה' יש לעשות חשבון נפש במה אפשר להדר בקיום התורה והמצוות (והעיקר בשמחה – "עבדו את הוי' בשמחה") – בדיקת תפילין ומזוזות, הידור בכשרות המאכלים ובטהרת המשפחה (ראוי לאשה להשתתף בשיעור קבוע בטהרת המשפחה). גם מסתמא שמעתם שאצל חסידים [לא רק המזוהים עם חב"ד] יש הנהיגים לבקש ברכה ועצה מהרבי מליובאוויטש על ידי כתיבת מכתב והכנסתו לאגרות קדש.

זה עתה נכנסנו לחדש שבט ר"ת שנשמע בשורות טובות

כנודע. יהי רצון שרמזו זה יתקיים אצלכם בקרוב ממש, שבתכם תהיה בריאה ותרנו ממנה ומשאר הילדים שלכם כן ירבו רוב נחת חסידי!

הכנת הילד להמשפחה לבר-מצוה

פנתה אלי, לראשונה, משפחה ממקום השליחות שלנו בבקשה להכין את בנם לבר-מצוה. מעבר להכנה לקריאת כמה פסוקים בתורה, והעזרה בעניינים הלוגיסטיים, נשאר זמן רב להכנת הילד לגיל מצוות (וגם את משפחתו).

אנחנו רואים זאת כהזדמנות, ונשמח לקבל מהרב הנחיה איך ומה ללמד את הילד (והמשפחה) לקראת בר המצוה?

מענה:

זו באמת הזדמנות פז להשפיע טוב על הילד ומשפחתו. יש ללמוד אתם הלכה וגם השקפה נכונה במדה שהכלים שלהם יכולים לקבל – "חנוך לנער [וגם להורים] על פי דרכו גם כי יקין [בעזרת ה' יהפוך להיות יהודי שומר תורה ומצות] לא

גאֵלֶת הַדָּבָר

הראשון שהוא עושה ברגע שהוא יוצא לאויר העולם – הוא מיד בוכה וצוּעֵק. עד אז הוא לא מוציא מפיו הגה. יודעים למה? קדם כל, כי אצל אמו הוא מקף מכל צדדיו במים, ואם יפתח את הפה הם יפנסו פנימה... סתם, זו לא הסבה. הסבה האמתית היא שלפני הלידה העבר פשוט לא צריך כבר יש לו. נכון: את כל מה שהוא צריך כבר יש לו. הוא מקבל הכל מאמו בכלל בלי לשים לב. לא רק אכל ושתיה, אלא אפלו את האויר הנצרך לנשימה הוא מקבל דרפה. בגדים לחמום הם מצרך מיתר עבורו. אז איזה צרך יש לו בדבור?

ברגע שהוא יוצא לאויר העולם הוא הופך מעבר לתינוק. למה הוא נקרא

שלום ילדים!
בשבוע שעבר התחלנו לספר ביציאת מצרים. שמענו את ארבעה לשונות הגאֵלֶת ועל הכאת המצרים בשבע מתוך עשר המכות. אלו היו רק מכות הפתיחה, אבל העקר מגיע בפרשה שלנו. המכות הנאמנות עושות את שלהן ופרעה נכנע ומגרש אותנו ממצרים.

טוב, אז פרעה נשבר. אבל יש דבר הרבה יותר מעניין: מה קרה לנו?

אָפֶרֶת הַתֵּינוֹק

זוכרים את התינוק מהשבוע שעבר? אז בטח אתם גם זוכרים מה הדבר לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

רקע וכו'. בהצלחה רבה בקירוב לב ישראל לאבינו שבשמים.

ובפרט פרשת השבוע של הבר מצוה. טוב גם להמליץ להם – או לקחת אותם – לבקר במקומות הקדושים עם הסבר

יסוד ממנה [מה'אהבת ישראל' של הקירוב שלו ליהדות]". נסו למצוא נושאים המדברים אל הלב מתוך פרשת שבוע,

משהו, ממש עומד לנו על קצה הקלוש, אבל אנחנו לא מצליחים להביע אותו? זה נקרא שהדבור בגלות.

זה מזכיר לי פעם, כשהייתי בכיתה ג' והפרעתי בשעור של המורה המחליף. הענש שקבלתי היה להפגש עד סוף היום לכיתה זו. זה הרגשה נוראית שאני לא מאחל אותה לאף אחד מכם. אתה מפיח לפתח את הפה. אולי תטעה? מה יגידו עליך? מלה אחת מיתרת מצדדך תגדר מצדד פרוץ צחוק לענני ומביש. בכלל, יש להם שפה אחרת, בדיחות אחרות, משחקים אחרים. אתה מנסה להצטנף בפנה ומקנה שלא ירגישו שאתה קים. רק שיגמר כבר היום...

זה נקרא שהפרעה יושב לנו על מצד הגרון וחוסם לנו את הדבור. הוא נותן לנו הרגשה שהאמונה שלנו בה' כבר לא שייכת להיום. "אלו חלומות ששייכים לעבר, לאנשים מישנים שעוד מאמינים בדברים שאבד עליהם הפלח", אומר פרעה. "היום כבר 'הולכים' דברים אחרים. תראו את הפירמידות הגדולות", הוא מצביע ואומר, "אלו שאני בעצמי בנית. זו הקדמה, זה העולם האמיתי!".

כַּאֲמַנְתִּי כִּי אֶצְבֵּר

אז מה פל כבר רצינו לומר במצרים ולא הצלחנו?

רצינו לדבר אמונה! רצינו לומר שאנחנו לא סתם עם של עבדים, שפה נולד ופה ישאר לנצח, שאנחנו שייכים

תינוק? כי התינוק מתחיל לינק. כעת הוא יקבל את האכל מאמו בדרך שונה – הוא כבר שם לב שחסר לו משהו, ואז הוא פונה אליה. בצעקה. נכון, צעקה היא עוד לא ממש דבור, אבל זו בהחלט ההתחלה.

בספרי הקבלה והחסידות מספר שעם ישראל בגלות מצרים היה כמו עבר במעי אמו. כמו התינוק, שלא שם לב מה הוא צריך ומי נותן לו את אותם הצרכים, כך היינו אנו שם, וכמו העבר שלא מדבר כך עם ישראל במצרים היה קצת אלם. לכן, יציאת מצרים היא למעשה לדתו של עם ישראל, כך שממצב של עבר הוא הופך לתינוק, ואחר כך גם לילד שילך ויתבגר.

ומהו הדבר הראשון בו נפרת הלדה של עם ישראל? כמו התינוק: בצעקה. "ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו". למעשה, ביציאת מצרים אנחנו מתחילים ללמד לדבר.

מִצְרַיִם כְּעָרוֹן

מצרים מזכירה לנו מצרים. מצר הוא מעבר צר הדוחק את שעומד בתוכו, וכך גם המצרים דחקו אותנו בשעבוד קשה. אבל כעת אנחנו רואים שהמצר כבר נמצא בתוכנו, אצלנו בגרון. בגלות מצרים הדבור שלנו פשוט 'תקוע'. אנחנו לא מצליחים לדבר. מכירים את זה שלפעמים אנחנו רוצים מאוד לומר

להולד! הוא מכה את פרעה בעשור המכות עד שגאותו נשברת. הדבור הפלוא שלנו משתחרר והאמונה מתגלה גם בחוץ. אנו חוגגים את חג הפסח "בריש גלי" – בראש מורם!

יציאת מצרים היא בעצם יום ההלדת שלנו, יום לדת האמונה. אין זה פלא שבכל שנה אנו מקדישים את ליל הסדר ל... לדבר! "מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים". נו, בטח כבר שמעתם פעם את הרמז הזה, אבל כעת אתם גם מבינים אותו: **פסח הוא פה פה סח** – פה שיודע לדבר!

אגב, בעוד שבווע נראה את המצרים גם טובעים בים ואז הדבור שלנו כבר ממש ישתחרר. הפה כבר יהפך להיות פה-שר...

שזנזכה לדבר אמונה!

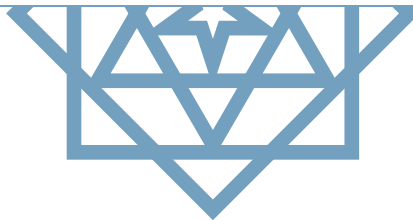
שבת שלום ומברך!

5?

לספור אחר. רצינו לצעק ולספור לעולם בלו שיהודי הוא בעצם בן של ה' יתברך, שלא סתם כך חי בעולם. לעולם שלנו יש מטרה ולנו יש בו תפקיד – להביא אותו אל הגאולה. את כל זה רצינו מאד לבטא מבלי לחשש, אבל לא מצאנו את המלים לכה. הדבור שלנו נעצר בגרון. שלא נטעה: "בזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים". זה אומר שאמונה הייתה לנו שם. לא חשבנו לרגע שפרעה באמת צודק. בסתר הלב גם אמרנו זאת. ואולי אפילו ספרנו על כך לילדים הקטנים בבית. אבל בחוץ? הס מלהזכיר! לא היה בנו כח לעמד מול פרעה וחרבות המדענים שסביבו ולומר להם את מה שאנחנו מאמינים בו בצורה תקיפה ובהירה.

גאולת רבנו אל שח

ואז מגיע משה רבינו וגרם לנו...

יוצא לקניות? תביא לי משיח!

לפעמים נדמה שאין מה שמחריש את הנשמה יותר משאון השוק העולמי ("המונה של רומי"), אין מה שמביע את הריקנות יותר מהדחף לצאת לקניות ואין מה שמבזבז את הזמן יותר מהעיסוק הכפוי בסחר-מכר לצרכי פרנסה. אף על פי כן, התורה מתייחסות במלוא הרצינות לזכויות הקנין של האדם ולתהליכי המסחר הישר וההוגן, לפרטי פרטיהם. היצור והמסחר הם "ישוּבו של עולם".

הקנין – שמעביר ערך בין אדם לרעהו – בעצם לוקח חומר גלם והופך אותו למוצר מוגמר העובר לסוחר או שהוא לוקח רעיון מופשט ויוצק אותו לתבנית ממשית שניתן למדוד, להעריך ולהעביר מיד ליד. במובן הזה, הקנין שואף לשלמות **תיקון** עולם – לעשות לה' יתברך דירה בתחתונים, להביא את הגבוה והמופשט ביותר אל תוך המציאות הממשית והמוחשית.

זו הסיבה שהתורה מסתייגת ממסחר ב"דבר שלא בא לעולם" או מ"דבר שאין בו ממש" – תכלית הקנין היא להביא את הכל לעולם באופן מוחשי, לתת לו ממשות, ולא להסתפק בדמיונות ספקולטיביים ועיסוק ב'לופט-געשעפט'. המשיח הוא עדיין בגדר "דבר שלא בא לעולם" ועבודתנו היא להביא אותו אל המציאות – לתת לשאיפות המופלאות ביותר ביטוי ממשי ומוחשי בעולם. שיעור הרמב"ם בגליון השבוע הוא (עוד) דוגמה יפה לדרכו של הרב גינזבורג בלימוד התורה: חיבור של עיון למדני מעמיק עם מושגי פנימיות התורה המסתתרים בתוכו, המניב משמעות קיומית לדברים והופך את התורה למורת דרך של עבודת ה' בכל אורחות החיים.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

ג	ל	ע	י	נ
ו	א	ב	י	ט
נ	פ	ל	א	ו
ת	ת	ו	ר	ת